

DENG

SİYASAL VE KÜLTÜREL DERGİ

Evin Turizm İnşaat ve Yayıncılık Ticaret
Limited Şirketi Adına
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ömer MAVLAY

Sahibi ve
Genel Yayın Yönetmeni
Arif SEVİNÇ

YAZIŞMA ADRESİ
Kurtismailpaşa 5. Sok. Fırat 5 Apt.
Kat: 1 No:2
Ofis/DİYARBAKIR
Tel/Faks: (0412) 223 89 23
E-mail: kovaradeng@mynet.com

Baskı
Zekisan Ofset
Tel:(0412)226 71 79 Diyarbakır

ISSN: 1302-7964

TEMSİLCİLİKLER

İSTANBUL
Rasim Paşa Mah.
Mühendis Sarı Ali Sok.
No: 3 Kat 2
Kadıköy-İSTANBUL
Tel: 0(216) 346 40 05

HEWLÊR
Tel: 009647504456108

ALMANYA
Postfach: 131831, 4245
Wuppertal/ALMANYA
Faks: 00-49-202-9743594E-mail: demanu.al-
manya@yahoo.de

İçindekiler

Naverok

Merhaba.....2-3

Mesut TEK

Ortaklık sona mı erdi?.....4-8

Aydın GÜNEŞLİ

Ertelenen Kürt Ulusal Kongresi Üzerine.....9-15

Federal Kürdistan Başkanı **Mesut Barzani**'nin

Hewler Toplantısında Yaptığı Konuşma.....6-18

Dengê Azad/Hewler

Batı Kürdistan'daki Durumu Araştırma
ve Değerlendirme Komisyonu
Raporu.....19-25

Bayram BOZYEL

Kürtler Ve Ortadoğu.....26-33

Mazhar KARA

Bariş Bu Kente Bir Başka Yakışacak.....34-37

Ali Haydar KOÇ

Cumhuriyet Dönemi
Türk Milliyetçiliğinin Kürtlere Yaklaşımı.....38-43

Mehmat BAYRAK

İslam Öncesi Kürt Şiirinde
Yaresan- Aleviliği.....44-52

PSK;

Di Herême da Aşitî û Demokrasi
Ji Hev Cuda Nabe.....53-54

Ortadoğu'da değişim sürecinin en fırtınalı dönemini yaşadığımız bu günlerde gündem de hızlı bir biçimde değişmekte.

Mısır'da askeri darbe sonrası sokakları dolduran darbe karşıtlarına yönelik saldırılar konuşulurken, birden 2 yılı aşkın bir süredir iç savaş içinde olan Suriye'ye de kimyasal silahların kullanıldığı haberi geldi.

Dikkatler Mısır'dan Suriye'ye kaydı. Sarin gazının öldürücü etkisi altında son nefeslerini veren, çırpınan çocuk görüntüleri kamuoyu vicdanını derinden yaraladı.

Başta ABD olmak üzere batılı devletler "kırmızı çizginin aşıldığını" ifade ederek Esed rejiminin cezalandırılması için harekete geçtiler.

Devlet başkanlarının sert ve "kararlı" demeçleri, bölgeye yığılan savaş gemilerinin görüntüleri eşliğinde siyasetçilerden gelen "ha vurdu, ha vuracak" yorumları uzadıkça tansiyon düştü.

Önce Eset rejiminin devrilmesinin amaçlanmadığı, sadece bazı askeri tesislerin uzaktan vurulmakla yetinileceği ifade edildi. Daha sonra Rusya'nın önerisi üzerine ondan da vazgeçildi. Şimdilerde Eset rejiminin elinde bulundurduğu kimyasal silahları uluslar arası bir heyete teslim etmesinin yeterli olacağı konuşuluyor.

Görünen o ki, 100 bini aşkın Suriyelinin ölümü, kentlerin yıkılması, milyonların komşu ülkelere göç etmesi, iç savaşın yarattığı vahşet görüntüleri batıyı fazla da ilgilendirmiyor.

Tıpkı sekiz yıl süren İran Irak savaşında olduğu gibi iki tarafın da galip gelmemesi için, iki tarafın da azami ölçüde zayıflaması için bekleniyor.

Oysa orada katledilenin aynı zamanda "insanlık" olduğu gözlerden uzak tutuluyor.

Artık dünya bu vahşete seyirci kalmamalı. Bir an önce uluslar arası bir konferans toplanmalı, tüm tarafların katılımı ile meseleye çözüm bulunmalıdır.

Öte yandan Kürtler açısından da hızlı gelişmeler peş peşe sıralandı.

MİT ile Öcalan arasında başlayan ve "müzakere" süreci olarak adlandırılan diyalogun ardından bölgede olumlu bir atmosfer oluşmuş, toplum ciddi bir şekilde "barış" beklentisine girmişti. Öyle ki Kürtler bu koşullarda bir uluslararası kongre/konferans toplanabileceği düşüncesinde birleşmişti.

Zira Öcalan 21 Mart ta Newroz alanında okunan mektubunda "Artık silahlar sussun, fikirler ve siyasetler konuşsun" demekte ve "silahlı unsurların sınır ötesine çekilmesi " ni istemekteydi. Öcalan'ın isteğine PKK'de aynen uyacağını açıklamıştı.

Barışa yönelik umutlar, PKK güçlerinin çekilmesinin yavaşlığı, Hükümetin adım atmadaki ürkekliği ile paralel zayıflarken, Suriye'de, Batı Kürdistan'daki gelişmeler, KCK'daki yönetim değişikliği, AKP ye yönelik üslubun sertleşmesi sürecin tikanacağına yönelik pek çok işareti vermeye başlamıştı zaten.

Artık barışa yönelik umutlar daha çok yerini kaygıya bırakmış görünüyor. Nitekim, Cemil Bayık çekilmenin durdurulduğunu açıkladı.

21 Mart ta Newroz alanında okunan mektubunda "Artık silahlar sussun, fikirler ve siyasetler konuşsun" diyen "silahlı unsurların sınır ötesine çekilmesi " ni isteyen Öcalan bir kez daha baypas mı edilecek?

Önümüzdeki günlerde göreceğiz.

Bu arada önceleri PKK tarafından ısrarla “müzakere “yapılıyor propogandası da boş çıkmış görünüyor. Zira çekilmenin durdurulmasından sonra tüm PKK kaynakları ağız değiştirdi ve müzakere yapılmadığından bahsetmeye başladılar Diyalog müzakereye evrilmeliymiş!

"Bu aşamaya kadar, konumum araçsal olarak değerlendiriliyordu. Bunun, araçsal olmaktan çıkıp stratejik bir konuma evrilmesi gerekmektedir" Diyen Öcalan'ın sözleri de çokca tartışıldı.

Evet, MİT ile Öcalan arasında yürütülen görüşmeler ve yapılan bu açıklamalar, öncelikle bu güne dek yapılanların esasen diyalogdan (belki de tek taraflı bir dikteden) ibaret olduğunun dışı vurumu olarak not edilebilir.

Özetle “artık silahların miadı doldu” söylemleri havada kalmış görünüyor. Önümüzdeki günlerde şu ya da bu şekilde yeniden çatışmalı bir zemine geçilmesi sürpriz olmayacaktır. Çekilmenin durdurulması, PKK tarafından gelen sert söylemler, yaklaşan seçimler, Batı Kürdistan’da ortaya çıkan gelişmeler bir süre daha silahlara ihtiyaç duyulabileceğini gösteriyor.

Bu süreç aynı zamanda Öcalan’ın bunu önleyip önleyemeyeceğini de, diğer bir deyişle PKK açısından “irade” olup olmayacağını da gösterecek.

PKK’deki siyaset değişikliği, Batı Kürdistan’da PYD eliyle yürütülen politika ile birleşince umutla beklenen Kürt Ulu-

sal Kongresi de farklı gerekçeler öne sürülerek(Güney Kürdistan’da ki seçimler) ertelenmesine yol açtı.

Bilindiği gibi “ulusal kongre” toplama çabaları yaklaşık 40 yıllık bir geçmişe sahip.

Her girişim şu ya da bu nedenle, daha çok da Kürdistan’ın parçalı yapısının, her parçadaki Kürt hareketinin sömürgeci ülkelerle olan çapraz ilişkisinin yarattığı zorluklar nedeniyle gerçekleşemedi.

Biz umudumuzu koruyoruz ve her kesimin,grupsal çıkarları aşarak, sorumluluk bilinciyle yerine getirmesi gerektiğini düşünüyoruz

Güney Kürdistan seçimleri başarılı, demokratik bir olgunluk içinde gerçekleşti. Henüz resmi sonuçlar açıklanmasa da KDP birinci parti oldu.Seçimin sürprizi YNK’nin GORAN hareketinin gerisinde kalmasıydı. Yeni hükümetin nasıl şekilleneceği önümüzdeki haftalarda belli olacak.

Öte yandan Türkiye de hükümetin hazırladığı, muhalefetin ise içeriğini bilmeden, peşinen reddettiği “demokratikleşme paketi” ay sonunda açıklanacak.

Önümüzdeki aylar yine hararetli tartışmalara, yüksek tansiyonla seyredecek gelişmelere gebe... Çünkü artık Türkiye seçim havasına girdi.

Yeni sayımızda buluşmak dileğiyle...

Arif Sevinç

Deng Dergisi

Genel Yayın Yönetmeni

Süreç mutlaka şeffaf yürütülmelidir

Mesut TEK

Mesut TEK

KCK Eşbaşkanı Cemil Bayık, AK Parti Hükümeti'nin gerillanın sınır dışına çıkma sürecine ve ateşkese gerektiği kadar önem vermemek, demokratikleşmeyi yavaştan almak ve gereken adımları atmamakla suçlayarak geri çekilme sürecini durduklarını açıklaması, Türkiye'de endişe, tartışma ve de "sevince" yol açtı. Sürecin tıkanıp düşünün ve çatışmaların yeniden başlayacağından kaygı duyanların yanı sıra "konuşan, müzakere eden bir PKK" değil de "savaşan bir PKK" isteyen düşman başına dost kesimler, AK Parti düşmanları, Ergenekoncular ve bilumum ulusalcılar ise ellerini ovuşturmaya, tırnaklarını keskinleştirmeye başladılar.

Konuya ilişkin tartışmalar ise devam ediyor ve edecek. Ki kanımca tartışmak iyidir. Çünkü istenilen sonucu ver-

mese de tartışmalar, ölüm ve yıkımdan başka bir sonuca yol açmayan çatışmalar-dan daha iyidir.

Ben bugün yaşanan sıkıntıların geçici olduğuna inanıyorum. MİT-İmralı diyalogu

MİT-İmralı diyalogu ile başlayan süreçte, Öcalan ve AK Parti Hükümeti iyi birer ortaklar ve bu partnerlik durumu şu anda da devam etmektedir. Dolayısıyla sürecin sona erdiği, PKK'nin silahlı mücadele stratejisine döneceği, çatışmaların yeniden başlayacağı endişesi, şimdilik kaydıyla boşunadır.

ile başlayan ve çatışmaları sona erdirmeyi hedefleyen süreç devam edecek. Zaten bazı tez canlılar dışında, kimse bu sürecin düz bir hat izleyeceğini düşünmüyordu. Çünkü süreç Ortadoğu coğrafyasında yürüyor ve bu coğrafyada her toplumsal süreç ise, Ortadoğu'nun yapısından kaynaklanan nedenlerden dolayı dış ve bölgesel güçlerin etkisine açıktır. Bu nedenle KCK'nin son kararında, bölgesel gelişmelerin ve bölge devletlerinin etkili olduklarından kuşku duymuyorum.

Sürecin yaşanan sıkıntılara, çıkartılan engellere rağmen, devam edeceğini düşünüyorum. Çünkü Öcalan'ın PKK ve kararları üzerindeki belirleyiciliği halen devam ediyor. Öcalan da bu yılki Newroz mesajında, PKK için silahlı mücadele döneminin sona erdiğini ilan etti. AK Parti Hükümeti, işi yavaştan da alsa, çatışmaları sona erdirmekte kararlı. En önemlisi ise Türk ve Kürd kamuoyunun çatışmaların sona ermesi, sorunun diyalog ve barışçıl yöntemlerle çözülmesine verdiği destektir.

Hatırlayalım. Cemil Bayık'ın KCK'nin son kararına gösterdiği gerekçeler, sürecin hemen öncesinde dönemin KCK Eşbaşkanı Murat Karayılan tarafından dile getirilmişti. Karayılan başta olmak üzere KCK yöneticileri, AK Parti Hükümeti'nin

samimi olmadığını, oyalama taktiği uyguladığını, savaş istediğini dile getirmenin yanı sıra, Ortadoğu'daki şartların Türkiye'nin aleyhine, PKK'nin lehine olduğunu, silahlı mücadeleyi yaygınlaştırıp geliştirerek AK Parti Hükümetini yıkabileceklerini yazıp çiziyor, dile getiriyorlardı. Ama Öcalan'ın kendilerine ulaşan mektubundan sonra ağız değiştirdiler, "Başkan stratejik yaklaşıyor. Önemli olan stratejik yaklaşımdır" dediler. Sonraki gelişmeler ise biliniyor. PKK ateşkes ilan etti. Hükümet, gerillalar geri çekildiklerinde askeri operasyon yapılmayacağını bildirdi ve gerillalar geri çekilmeye başladılar...

AK Partinin, son kongresinde 2023 yılına kadarki programını, yapacaklarını ortaya koyan 63 maddelik vizyon belgesinde yer alanlar ile Öcalan'ın Kürd sorununun çözümü için ortaya koyduğu strateji ve program birbirine yakın ve bir hayli ortak noktaya sahipler. Öcalan'ın Ortadoğu halkları için konfederasyon önerisi ve AK Parti hükümetinin bölgeye yönelik "Yeni Osmanlıcılık" diye adlandırılan politikası da bir birinden uzak değiller.

Bir başka ifadeyle, MİT-İmralı diyalogu ile başlayan süreçte, Öcalan ve AK Parti Hükümeti iyi birer ortaklar ve bu partnerlik durumu şu anda da devam etmektedir. Dolayısıyla sürecin sona erdiği, PKK'nin silahlı mücadele stratejisine döneceği, çatışmaların yeniden başlayacağı endişesi, şimdilik kaydıyla boşunadır.

Öyle ise sıkıntı nedir, neden kaynaklanmaktadır? KCK'nin bu kararının arkasındaki nedenler nelerdir?

Taraflardan her biri yaşanan sıkıntıdan ötekini sorumlu tutuyor. Birbirlerini varılan anlaşmaya uymamakla itham ediyorlar. Ortalıkta "aşamalar", söylemi uçuşuyor, "birinci aşama tamamlandı, tamamlanmadı", ikinci aşamaya gelindi, gelinmedi" tartışması yürütülüyor. Ama

kamuoyu aşamaların nerede başladığı nerede bittiği, her aşamada nelerin yapılması gerektiği konusunda herhangi bir bilgiye sahip değil. İnsanlar takım tutar gibi, siyasi görüşüne uygun olarak taraflardan bi-

İran-PKK ilişkileri MİT-İmralı diyalogunun başlamasıyla birlikte sıkıntılı bir döneme girdi. İran İslam Cumhuriyeti, ateşkes ilan etmemesi ve gerillaları geri çekmemesi halinde, TC'ye karşı silahlı mücadelesinde PKK'ye her türlü desteği sağlamayı teklif ettiği biliniyor. KCK İran'ın bu teklifini kabul etmedi ve Öcalan'ın belirlediği stratejiye bağlı olduğunu açıkladı.

risinin yanında yer alıyorlar.

Bu durumun başlıca nedeni, sürecin şeffaf yürütülmemesidir. Kamuoyu MİT-İmralı uzlaşmasının hangi temeller üzerinde yapıldığını, aşamaların neler olduğunu bilmiyor ya da tarafların verdikleri bilgi kadar haberdar. Oysa bu gibi süreçlerde kamuoyunun desteği ve denetimi çok önemlidir. Kamuoyunun denetim görevini yerine getirmesi için sürecin şeffaflaştırılması gerekmektedir. Bu nedenle sürecin olabildiğince şeffaflaştırılması talebi, silahların devreden çıkartılması doğrultusunda yürütülen mücadelenin temel sloganı haline getirilmelidir.

Bir başka önemli nokta ise üçüncü bir tarafın, özellikle Oslo'da olduğu gibi yabancı bir tarafın da silahsızlandırma sürecine katılmasıdır. Sürecin hazırlık ve başlatılması aşamasında, Kürdistan Bölgesi Hükümeti'nin, Mam Celal Talabani ve Kak Mesud Barzani'nin sürece azımsanmayacak katkıda buldukları biliniyor. Ama şu anda durum nedir, Kürdistan Bölgesi sürecin neresindedir, kamuoyu bilmiyor. Kaldı ki Kürdistan Bölgesi Siyasi Önderliği'ni "üçüncü taraf" olarak görmek ne kadar doğrudur? Kanımca bu,

sürecin önemli zaaflarından biridir ve nedeni sadece Oslo'da ağız sütten yananların yoğurdu üfleyerek yemeleri değildir. Asıl nedenin tarafların defalarca dile getirdiği gibi, "yabancıları devreye koymadan sorunu kendi içimizde çözelim" anlayışı olduğunu düşünüyorum.

"Öcalan ve AK Parti Hükümeti'nin Kürd sorununa çözüm önerileri arasında bu kadar ortak nokta varsa ve Öcalan bugün PKK'nin tartışmasız tek karar vericisi ise, yaşanan sıkıntı neyin nesidir?" sorusu, haklı ve yerinde bir sorudur.

Kanımca bu sıkıntının iki önemli nedeni var. Bunlardan birisi zamanlama sorunudur. KCK, AK Parti

Hükümeti'nin İmralı'da verdiği sözleri -ki kamuoyu bu konuda da yeterli bilgiye sahip değil- bir önce tutmasını, gerekli adımları zaman geçirmeden atmasını istiyor. AK Parti Hükümeti'nin ise acelesi yok, 2023 yılına kadar zamanı var ve yapacaklarını zamana yaymayı amaçlıyor. Adımları kendi programı uyarınca ve kendi istediği zamanda atmak istiyor. Öteki önemli neden ise KCK'nin geri çekilmeyi durdurma kararını aldığı zamanda bölgede yaşanan gelişmelerdir. Bu gelişmeler kararın alınmasında etkili olmuşlardır. Bir başka ifade ile KCK'nin söz konusu kararı, Şii-Sünni cephelerin bölgede hâkimiyet kurma amacıyla tutuştukları kavgadan ve özellikle de Suriye'deki çekişmelerden bağımsız değildir.

Hatırlayalım, KCK kararını açıkladığı dönemde ABD'nin kimyasal silah kullanmakla suçladığı Suriye'ye askeri müdahalesi ciddi bir hal almıştı. ABD'nin askeri müdahalesine karşı çıkanların arasında PKK ve çevresi de vardı. Öyle ki PKK'nin Suriye kolu PYD, olası müdahaleyi kendilerine de yapılmış sayacakları anlamına gelen açıklamalarda bulunmuştu.

PKK'nin Suriye BAAS rejimiyle olan ilişkileri herkesin bildiği bir sır. PYD'nin

Suriye BAAS rejimiyle olan ilişkileri de öyle.

İran İslam Cumhuriyeti ile PKK arasındaki ilişkiler bazen soğusa da her zaman iyiydi, şimdi de öyledir. Suriye'ye yönelik müdahaleyi kendisine ya-

PKK'nin cephesini saflarında sıkıntı yaratmadan değiştirmesini, yılların müttefikleri İran ve Suriye'nin bu değişiklik karşısında sessiz ve tavırsız kalmalarını beklemek aşırı saflık olur.

pılmış sayacağını ilan eden İran rejiminin Suriye yönelik politikasıyla PKK'nin aynı ülkeye yönelik politikası arasında ciddi bir fark yok.

İran-PKK ilişkileri MİT-İmralı diyalogunun başlamasıyla birlikte sıkıntılı bir döneme girdi. İran İslam Cumhuriyeti, ateşkes ilan etmemesi ve gerillaları geri çekmemesi halinde, TC'ye karşı silahlı mücadelesinde PKK'ye her türlü desteği sağlamayı teklif ettiği biliniyor. KCK İran'ın bu teklifini kabul etmedi ve Öcalan'ın belirlediği stratejiye bağlı olduğunu açıkladı. Bu nedenle soğuyan İran İslam Cumhuriyeti-PKK ilişkileri, Suriye'de PYD-BAAS yaklaşmasına paralel olarak ısınmaya başladı, KCK'nin söz konusu açıklamayı yapmasının hemen öncesi ve sonrasında çok daha ileri boyutlara vardı.

Reel politika açısından Suriye ve İran'ın bu tavırlarında yadırganacak bir şey yok. Çünkü onlar bölgede amansız bir hâkimiyet savaşına tutuştukları Türkiye ile konuşan, müzakere eden bir PKK değil de savaşan bir PKK isterler.

MİT-İmralı diyalogu ve Öcalan'ın Newroz mesajı öncesi PKK politikaları açısından, PKK'nin İran, Suriye ve Lübnan Hizbullah'ı ile aynı cephede yer almasında herhangi bir sakınca yoktu. Çünkü süreç öncesinde PKK, Ortadoğu'da devrimci cephe oluşturulmasını

öneriyordu. PKK, bölgede, ABD Emperyalizmi, TC sömürgeciliği ve İsrail yayılmacılığına karşı, İran, Suriye ve Kürdlerin ortak devrimci cephesini öneriyordu. Bir başka ifade ile PKK, Şii cephesinde yer alarak safını belirlemişti.

Oysa Öcalan bu politikayı değiştirmek, PKK'yi kaybetmeye mahkûm bu cepheden çıkartmak istiyor. PYD'ye talimat gönderip Suriye muhalefeti ile yakınlaşmalarını istemesinin,

Newroz mesajında "bugün kadim Anadolu'yu Türkiye olarak yaşayan Türk halkı bilmeli ki Kürtlerle bin yıla yakın İslam bayrağı altındaki ortak yaşamları kardeşlik ve dayanışma hukukuna dayanmaktadır. Gerçek anlamında, bu kardeşlik hukukunda fetih, inkar, red, zorla asimilasyon ve imha yoktur, olmamalıdır" demesinin nedeni de bu istemidir.

PKK'nin cephesini saflarında sıkıntı yaratmadan değiştirmesini, yılların müttefikleri İran ve Suriye'nin bu değişiklik karşısında sessiz ve tavırsız kalmalarını beklemek aşırı saflık olur.

KCK'nin söz konusu açıklamasından sonra gerçekleştirilen İmralı görüşmesine ilişkin olarak basına yansıyan haberlerden ve görüşmeyi yapanların yaptıkları açıklamalardan anlaşıldığı kadarıyla, Öcalan'ın politikasında, kendisinin "stratejik duruma getirilmesi" talebi dışında ciddi bir değişiklik yok. Bu da bazı sıkıntı ve engellere karşın MİT-İmralı diyalogu ile başlayan süreç devam edecek demektir.

Öte yandan süreçte önemli bir rol oynayan Öcalan'ın söz konusu istemi, haklı ve karşılanması gerekli olan bir taleptir. Eğer sürecin başarıya ulaşması isteniyorsa, Hükümet Öcalan'ın üstüne titremeli ve bu talebini yerine getirmek için gerekli yasal ve idari tedbirleri almalıdır.

Uzun lafın kı-
sası, sürecin tı-
kandığına dair
yapılan spekülâ-
yonlara takılmak
yerine, sürecin
amacına, yani ça-
tışmazlık ortamı-
nın sağlanmasına
odaklanmamız
lazımdır. Çünkü

savaşın durması, Türkiye'nin demokratik-
leşmesinin, Kürd sorunun barışçıl ve di-
yalog yolu ile çözülmesinin temel
şartlarından biridir. Bu nedenle çatışmaz-
lık ortamını hedefleyen MİT-İmralı diya-
log sürecini baltalayan ve çatışmaları
yeniden başlatan tarafa kim olursa olsun
karşı çıkmak gerekir.

Kürtler olarak, nalıncı keseri gibi hep

Çünkü savaşın durması, Türkiye'nin demokratikleşmesinin, Kürd sorunun barışçıl ve diyalog yolu ile çözülmesinin temel şartlarından biridir. Bu nedenle çatışmazlık ortamını hedefleyen MİT-İmralı diyalog sürecini baltalayan ve çatışmaları yeniden başlatan tarafa kim olursa olsun karşı çıkmak gerekir.

kendimize yont-
mayı bir kenara
bırakmalıyız. Her
tıkanıklıkta karşı
tarafı, yani hükü-
meti suçlayıp
yapması gereken-
leri sıralamak
yetmez. Her ne
nedenle olursa
olsun çatışmaları

başlatması halinde, savaştan yorgun düşen
halk yığınlarıyla birlikte PKK'ye karşı
çıkmak da gerekir.

Barış konusunda samimiyet nalıncı ke-
seri olmayı reddeder. Adil davranmayı,
barışı bozan tarafı, kimliğinden bağımsız
olarak teşhir etmeyi gerekli kılar.

23 Eylül 2013

Ertelenen Kürt Ulusal Kongresi Üzerine...

Aydın GÜNEŞLİ

Her ulus, çeşitli sınıf ve tabakalardan, farklı inançlardan gelen kümelerden oluşur. Bu kesimler süreç içinde kendilerini ifade edecek partiler ve benzeri ideolojik araçlar ve örgütlenmeler oluşturur.

Özgülük mücadelesinin bir aşamasında, sömürgecinin dağıttığı, bir araya gelmemesi için özel çaba harcadığı, her biri kendi çapında mücadele eden farklı kesimler, temsil özelliği olan şahsiyetler, bir araya gelerek siyasi anlamda ulusal birliği, yani ulusal çapta bir kongreyi toplar/oluştururlar.

Bu aşama mücadelenin kader anıdır.

Ve genellikle özerk-federal ve ya bağımsız devlet şeklinde ortaya çıkacak, ulusun kendi kaderini kendisinin tayin etmesine olanak yaratacak, bir Meclis ile yani tüm ulusu kapsayan ulusal bir örgütlenmeyle sonuçlanır.

Kürdistan'ın dört parçaya bölünmüş olması, Türk, Arap, Fars devletlerince sömürge statüsünde tutulması ve bu bölünmenin çok uzun sürmesi, bu gün de devam etmesi; her parçadaki mücadele tarzında, partilerin ortaya çıkıp gelişmesinde, bölgesel ve ulusalar arası güçlerle ittifak anlayışında, hatta yaşam biçimlerinde de önemli farklılıkların oluşmasına neden oldu/oluyor.

Bu parçalanmışlık gerçeği, Kürtlerin, özgürlük mücadelesinde, tüm Kürdistan'ı kapsayan, gerçek anlamda ulusal örgütlenmelere gidememelerinin temel nedenidir.

Bu gün kurulan parti veya diğer örgütlenmeler, yürütülen mücadeleler biraz da bu realiteden dolayı parçalar esas alınarak gerçekleşmektedir.

Kuşkusuz gelecekte durum değişebilir ve Kürdistanlılar bu durumda gerekli adımları atarlar.

Bu gün her parça kendine özgü bir yol izlemekte, bu parçalardaki örgütler kendi parçalarının kurtuluşunu örgütlenme çabasına girmektedirler. En iyi ifadeyle mücadelenin ihtiyaçları kimi örgütleri diğer parçadaki sömürgeci devletle ilişki içine girmeye yöneltmekte, bu ilişkilerin zaman zaman Kürt örgütleri arasında savaşa bile neden olduğu bilinmektedir.

Kürt örgütleri arasındaki çatışmalar elbette kabul edilemez. Kürt örgütleri bu durumu aşmak ve en azından dayanışmaya öncelik vermek durumundadırlar.

PSK programında "her parçada mücadelenin kendine özgü durumu, dayanışma ve işbirliği gereği" adlı bölümde bu konu şu şekilde ifade edilmektedir;

"Kürdistan'ı bölen sınırlar emperyalist güçler ve bölge devletleri tarafından, Kürt halkının onayı ve rızası dışında çizilmiştir. Kürt halkı bu sınırları tanımadı, tanımayacak.

Kürdistan'ı aralarında bölüşen devletler, halkımızın kurtuluş mücadelesini bastır-
mak için birbirlerine destek oluyor, bunun

için, gerektiğinde askeri birlikleriyle sınırları da aşılıyorlar. Buna karşılık, Kürdistan'ın tüm parçalarında kurtuluş mücadelesi veren halkımızın yurtsever güçlerinin de kendi aralarında sıkı bir dayanışma ve işbirliği içinde olmaları gerekli ve zorunludur. İşbirliği ve dayanışmanın biçimleri ihtiyaçlara ve koşullara uygun olarak değişir.

Diğer yandan, her parçadaki kurtuluş mücadelesi, o parçadaki halkımızın yan yana yaşadığı diğer halkların mücadelesi ile sıkı ilişki içindedir ve söz konusu devletlerdeki tarihi, sosyal ve politik koşullar tarafından etkilenmektedir. Mücadele her parçada, bu koşullara bağlı olarak farklı bir seyir izleyebilir, farklı zamanlarda sonuçlanabilir ve farklı sonuçlara ulaşabilir. Her parçadaki mücadelenin örgütlenmesi, yönetilmesi, o parçadaki halkımızın saflarından çıkan devrimci ve yurtsever örgütlere düşmektedir.

PSK, halkımızın kurtuluşu için diğer parçalardaki yurtsever örgütlerle dayanışmaya ve işbirliğine önem verir; ulusal hareketin çıkarı için gerekli olduğunda dostça eleştiri görevini yapar; ancak bu parçaların ve bu örgütlerin içişlerine karışmaz.

Kürdistan'ı bölen sınırları ortadan kaldırılması, ulusal birliğin sağlanması ise temel amaçlarımızdan biridir ve gelecekte buna uygun tarihi koşulların ortaya çıkmasına bağlıdır. Birlik için adım atılabilmesi, en azından Kürdistan'ın iki parçasının özgür olmasını gerektirir. Böylesine uygun koşulların ortaya çıkması halinde PSK, birlik yönünde gereken çabayı gösterecektir "

Ulusal bir kongrenin toplanması tüm Kürt devrimcilerinin hayalidir. Bu konuda her biri şu yada bu nedenle sonuçsuz kalan pek çok girişim olduğu da biliniyor. Ulusal kongreyi toplama serüveni, her seferinde geleceğe ertelenen yaklaşık 40 yıllık bir serüvendir.

Bu konu bir kez daha Kürdistanlıların

öncelikli gündemi oldu.
Ve maalesef yeniden ertelendi.
Şimdi bu sürece kısaca göz atalım.

Şiddetin yeniden tırmandığı ve yüzlerce PKK'linin ve askerinin yaşamını yitirdiği eylemler devam ederken, Diyarbakır'da "Türkiye'de Kürdistan Konferansı" toplandı.

Ancak Konferansın zemini PKK'nin yeniden şiddete yönelmesi ile fiilen ortadan kaldırılmıştı

2009 mayısında PKK'nin tek taraflı olarak ateşkes ilan etmesi, AKPNin açılım politikaların gündemleştirmesi, 19 Ekim 2009 tarihinde 34 PKK'linin Habur'dan giriş yaparak Türkiye'ye girişi -Oslo görüşmeleri, Bu arada bu sürecin sabote edilmesi için yapılan biri dizi şiddet eylemlerine rağmen Öcalan'ın, diyalogun devam ettiğini ve pratik aşamasına geçildiğini açıklaması, 2 Kasım 2010 tarihinde başlayan PKK'nin eylemsizlik kararını Haziran 2011 genel seçimlerine kadar uzatması gibi nedenlerin ortaya çıkardığı koşullarda PKK nin silah bırakacağına yönelik beklentilerin artması Kürt hareketini bir ulusal konferans yapmaya yöneltti.

2011 Mayıs'ında Kuzey Kürdistan'dan Demokratik Toplum Kongresi (DTK), Barış ve Demokrasi Partisi (BDP), Hak ve Özgürlükler Partisi (HAK-PAR) ve Katılımcı Demokrasi Partisi (KADEP temsilcilerinin de aralarında bulunduğu 15 kişilik heyet, Bölgesel Kürt Yönetimi Başkanı Mesud Barzani ile görüştü.

Heyette DTK adına Ahmet Türk, KADEP adına Şerafettin Elçi, HAK-PAR adına Bayram Bozyel ve BDP adına Hamit Geylani de yer aldı

Görüşmede bir ulusal konferansın toplanması gerektiği bu konferansın sonbaharda yapılabileceği ifade edildi.

Güney Kürdistanlı siyasetçilerin desteği ve çağrısıyla Hewler'de toplanması plan-

lanan konferans öncesi Kuzey Kürdistan'da da bir konferans yapılması düşünüldü. Bu konferansta amaç "onurlu bir barış için zemin hazırlamak, PKK'nin silah bırakmasını teşvik etmek cesaretlendirmektir.

Bu çerçevede öncelikle Kuzey Kürdistan'da 17-18 Eylül 2011 de Diyarbakır'da bir konferans yapılması planlandı.

Konferans için çabaları, hazırlıkları devam ederken PKK cephesinde yeni gelişmeler yaşanmış, ateşkes, Öcalan'a rağmen, 14 Temmuz 2011 tarihinde Silvan'da 13 askerinin öldürülmesiyle sonuçlanan saldırı ile bitirilmişti.

Silvan saldırısı ile aynı saatlerde DTK, bileşenlerinin haberi olmadan "demokratik özerkliği ilan ettiğini Aysel Tuğluk'un ağzından tüm dünyaya duyurmuş, PKK yeniden şiddete yönelmişti.

Üstelik bu kez çok daha sert ve kapsamlı "devrimci halk savaşı" ve "alan hakimiyeti" stratejisi yürüteceklerini açıklıyor, Duran Kalkan'ın açıklamalarına göre AKP iktidarını yıkmayı hedefliyorlardı. DTP Parlamentosu boykot etmiş, MİT ile PKK arasında Oslo'da gizli olarak yapılan görüşmelerin tutanakları açıklanmış, ortalık toz duman olmuştu

Şiddetin yeniden tırmandığı ve yüzlerce PKK'linin ve askerinin yaşamını yitirdiği eylemler devam ederken, Diyarbakır'da "Türkiye'de Kürdistan Konferansı" toplandı.

Ancak Konferansın zemini PKK'nin yeniden şiddete yönelmesi ile fiilen ortadan kaldırılmıştı

Yinede gözler Hewler'e çevrildi.

Mesut Barzani, Nefel sitesine verdiği röportajda mevcut çatışma koşullarında ulusal konferansın gerçekleşmeyeceğini söyledi.

Böylece Hewler'de yapılması gereken Kürdistan Konferansı bir başka bahara ertelendi

PKK'nin tırmandırdığı şiddete, Devletin

sert askeri operasyonlarına, bir de cezaevlerinde başlatılan açlık grevlerinin ölüm oruçlarına dönüştürülmesinin yarattığı kriz eklendi.

“artık yeni bir dönem başlıyor, silah değil, siyaset öne çıkıyor. Artık silahlı unsurlarımızın sınır ötesine çekilmesi aşamasına gelinmiştir.” Gibi mesajlar etkisini göstermiş.

PKK Öcalan’a uyacağını açıklamıştır. Nihayetinde PKK çekilme kararı vermiş ve çekilme süreci başlamıştır.

Ve beklendiği gibi Öcalan, uzun aradan sonra yeniden rol almaya başladı.

Yaptığı çağrı ile ölüm oruçları krizi bitirdi. Öcalan ile MİT arasında yeniden diyalog başladı.

Ardından PKK den gelen eylemsizlik kararları ve Nihayet 2013 Diyarbakır Nevrozunda Öcalan’ın okunan mektubu yeni bir süreci başlattı.

Öcalan bu mektubundan kimi bölümleri önemi dolayısıyla buraya almakta yarar var

“Son iki yüz yıllık fetih savaşları batılı emperyalist müdahaleler baskıcı ve inkarcı anlayışlar, Arabi, Türki, Farisi, Kürdi toplulukları ulus devletçiklere, sanal sınırlara suni problemlere gark etmeye çalışmıştır.”

“Bugün artık yeni bir Türkiye ’ye, yeni bir Ortadoğu ’ya ve yeni bir geleceğe uyanyoruz.”

“Bugün yeni bir dönem başlıyor. Silahlı direniş sürecinden, demokratik siyaset sürecine kapı açılıyor.

Siyasi, sosyal ve ekonomik yanı ağır basan bir süreç başlıyor; demokratik hakları, özgürlükleri, eşitliği esas alan bir anlayış gelişiyor.”

“Artık silahlar sussun, fikirler ve siyasetler konuşsun” noktasına geldik.”

“Ben, bu çağrıma kulak veren milyonların şahitliğinde diyorum ki; artık yeni bir

dönem başlıyor, silah değil, siyaset öne çıkıyor. Artık silahlı unsurlarımızın sınır ötesine çekilmesi aşamasına gelinmiştir.

Yüreğini bana açan, bu davaya inanan herkesin sürecin hassasiyetlerini sonuna kadar gözeteceğine inanıyorum.”

“Tıpkı yakın tarihte Misak-i Milli çerçevesinde Türklerin ve Kürtlerin öncülüğünde gerçekleşen Milli Kurtuluş Savaşı ’nın daha güncel, karmaşık ve derinleşmiş bir tür-evini yaşıyoruz.

Son doksan yılın tüm hata, eksiklik ve yanlışlıklarına rağmen bir kez daha yanımıza, mağdur edilmiş, büyük felaketlere uğramış halkları, sınıfları ve kültürleri de alarak bir model inşa etmeye çalışıyoruz. Tüm bu kesimleri; eşitlikçi, özgür ve demokratik ifade tarzının örgütlenmesini gerçekleştirmeye çağırıyorum. Misak-i Milli ’ye aykırı olarak parçalanmış ve bugün Suriye ve Irak Arap Cumhuriyeti ’nde ağır sorunlar ve çatışmalar içinde yaşamaya mahkum edilen Kürtleri, Türkmenleri, Asurileri ve Arapları birleşik bir “Milli Dayanışma ve Barış Konferansı” temelinde kendi gerçeklerini tartışmaya, bilinçlenmeye ve kararlaşmaya çağırıyorum.”

“Bizi bölmek ve çatıştırmak isteyenlere karşı bütünleşeceğiz. Ayırıştırmak isteyenlere karşı birleşeceğiz.”

Bu mektup PKK açısından önemli bir zihniyet ve siyaset değişikliğini ifade ettiğinden önemlidir.

Nitekim bu mektupta dile getirilen “Artık silahlar sussun, fikirler ve siyasetler konuşsun” noktasına geldik.”

“artık yeni bir dönem başlıyor, silah değil, siyaset öne çıkıyor. Artık silahlı unsurlarımızın sınır ötesine çekilmesi aşamasına gelinmiştir.” Gibi mesajlar etkisini göstermiş.

PKK Öcalan’a uyacağını açıklamıştır. Nihayetinde PKK çekilme kararı vermiş ve çekilme süreci başlamıştır.

Şiddet karşılıklı olarak durmuştur. Şiddetin durması, Hükümetin “akil adamlar” komisyonu kurması ve kamuoyundan büyük destek olduğunun açığa çıkması, yapılan karşılıklı olumlu açıklamalar “bu kez barış olacak” umudunu yükseltmiştir.

HAK-PAR bu haliyle bu konferansa katılmayacağını açıklıyor ve şöyle diyordu; “bu konferansın amacı, Kürt hareketinin mevcut durumu görüşüp tartışıp ortak politikalar üretmesi değildir. Olsa olsa MİT Müsteşarı Hakan Fidan ve Öcalan arasında varılan uzlaşmayı Kürt kesimine benimsetmek veya öyle göstermek içindir. Söz konusu uzlaşmanın ne olduğu ise belirsizdir”

Öcalan’ın Mit ile diyalogu üzerinden, yine Ankara’da, Avrupa’da, Diyarbakır’da ve Hewler’de olmak üzere 4 konferans yapılmasını dikte etmiş, PKK/BDP çevreleri harekete geçmiştir.

Konferanslar dizisi hayata geçirilirken farklı Kürt çevreleri dikkate alınmamış, konferansların çerçevesi, kapsamı, katılımcıların tespiti sadece bu çevre tarafından belirlenmiştir.

Diyarbakır’da yapılan konferans, zamanı, kapsamı, katılımcıları ve tüm ayrıntıları önceden DTK tarafında belirlenmek şartıyla, diğer Kürt çevrelerinin de katılımcı olarak davet edilmeleri tartışmalara neden oldu.

Örneğin HAK-PAR bu haliyle bu konferansa katılmayacağını açıklıyor ve şöyle diyordu; “bu konferansın amacı, Kürt hareketinin mevcut durumu görüşüp tartışıp ortak politikalar üretmesi değildir. Olsa olsa MİT Müsteşarı Hakan Fidan ve Öcalan arasında varılan uzlaşmayı Kürt kesimine benimsetmek veya öyle göstermek içindir. Söz konusu uzlaşmanın ne olduğu ise belirsizdir”

Yine bu konferansa HAK-PAR dışında KDP Bakur ve HÜDA PAR ve çok sayıda Kürt aydın ve kurum da katılmadılar.

Her şeye rağmen alelacele 15-16 Haziran 2013 tarihinde Diyarbakır’da yapılan ‘Kuzey Kürdistan Birlik ve Çözüm Konferansı’ katılımcılardan önemli bir kesimin itiraz ve eleştirilerine rağmen bir sonuç bildirisi yayınlamış ve gözler bir kez daha asıl konferans olan Hewler’e çevrilmişti.

Bilindiği gibi, yapılan üç konferans da Hewler’de yapılacak konferansa hazırlık mahiyetindeydi ve esas olan oydu.

Bir kez daha Hewler’de Kürt Konferansı

PKK’nin Öcalan’ın 21 Mart’da ki çağrısına uyarak silahları susturması, devletin askeri operasyonların durması ve PKK 25 Nisan’da, güçlerini 8 Mayıs 2013 tarihi itibarıyla çekilmeye başlayacağını açıklaması üzerine, yine başa dönüldü ve ulusal konferans toplanması fikri canlanmaya başladı.

Nitekim KCK Yürütme Konseyi Başkanı Murat Karayılan, çekilme kararlarını açıkladığı konuşmasında “Tüm parçalar arasında milli dayanışma ve barış için ulusal bir platform oluşturmaya, Hewler’de ‘Birlik, Dayanışma ve Barış Konferansı’ni örgütlemeye ve katılmaya çağırıyoruz” diyordu.

Farklı Kürt siyasi çevrelerinden Kürt Hükümeti ve Barzani’den adım atması yönünde beklentiler dile getirilirken Barzani’nin 26-27 Nisan’da Duhok’ta toplanan 3. Gençlik Konferansı’na gönderdiği mesajında “Kürdistan’ın dört parçasının katılımı ile ulusal bir kongrenin yapılmasından söz etmek için koşullar her zamankinden daha uygundur” sözleri yeniden Kürt konferansının yapılacağına olan umudu arttırdı.

Ancak Mesut Barzani bir “Konferans”tan değil çok daha kapsamlı bir yapı olan “Kongre”den bahsetmekteydi. Bu tarihten sonra artık “konferans” yerini “Kongre” söylemine bıraktı.

Mesut Barzani'nin çağrısı üzerine 22 Temmuz 2013 tarihinde Selahaddin'e gelen ve kongrenin hazırlıklarını yapacak Kürdistan'ın tüm parçalarından temsilcilere yaptığı konuşma kongrenin amacı ve hedefini net

Mesut Barzani Kongrenin amacını ve hedefini özetle şu sözlerle özetliyordu; "Düzenlenecek bu kongre ile başlıca amacımız Kürdistan'ın dört parçasındaki tüm siyasi kesimlerin ortak talep ve stratejik birliktelik ile barış ve birlikte yaşama mesajını bölge halklarına iletmeğdir."

olarak ortaya koyduğı için önemlidir. Bu konuşmada Federal Kürdistan Başkanı Mesut Barzani Kongrenin amacını ve hedefini özetle şu sözlerle özetliyordu; "Düzenlenecek bu kongre ile başlıca amacımız Kürdistan'ın dört parçasındaki tüm siyasi kesimlerin ortak talep ve stratejik birliktelik ile barış ve birlikte yaşama mesajını bölge halklarına iletmeğdir."

"Kürtler bölgede huzuru sağlamak istiyorlar ve demokrasi istiyorlar. Bunlar silahla elde edilemez, bize gerekli olan barıştır." "Genel olarak inandığımı söylemem gerekirse, yeni dönemde en güçlü silah, dünya ülkeleri ile en iyi muamele yolu ve halkımızın doğal haklarının garantiye alınmasının en büyük yolu diyalog dili, barış ve demokratik yöntemlerdir. Bu yöntemlerin sonucunda uluslar arası alandaki taleplerimiz ve Kürtlerin dünya merkezindeki kapsamı daha da güçlü olacaktır."

Kuşku yok ki ülkesi dört parçaya bölünerek sömürgeleştirilmiş bir ulusun Kasr-i Şirin antlaşmasından bu yana, en azından 1.Dünya savaşından bu yana ilk kez bu kapsamda bir araya gelmesi, ortak bir stratejide buluşması tarihi bir olay olacaktır. Ancak 24 ağustosta yapılması planlanan Kongre, "hazırlıkların yetiştirilememesi" gerekçe gösterilerek 15 Eylülle, daha sonra

da Güney Kürdistan'daki seçimler gerekçe yapılarak Kasım ayına ertelendi. Artık Kasım ayında yapılıp yapılamayacağı da büyük bir belirsizlik içindedir. Neden?

Bu Kongre esas olarak PKK hareketinin silahlı mücadele yerine demokratik ve barışçıl mücadeleye yöneleceğı esası üzerine şekillenmişti.

Yukarıda da açıklandığı gibi Öcalan'ın "Artık silahlar sussun, fikirler ve siyasetler konuşsun" noktasına geldik." Sözlerine, PKK'nin silahlı güçlerini Güney'e çekme ve silahlı mücadeleyi sonlandıracağına yönelik beklentilere paralel olarak oluşan "barışçıl ortam" Kongrenin toplanabilme ihtimalini yaratmıştı.

Fakat gelişmeler bir kez daha tersine döndü.

30 Haziran-5 Temmuz tarihleri arasında gerçekleştirilen Kongra-Gel genel kurulunda, KCK sisteminde değişikliğe gidildi. KCK Yürütme Konseyi yeniden şekillendi. Yaklaşık 15 yıldır KCK yürütme konseyi başkanı olan Murat Karayılan'ın yerine Cemil Bayık ve Besê Hozat getirildi.

Artık KCK cephesinde hızlı bir üslup değişikliği gözlemlenmeye başlandı.

Nihayet Cemil Bayık ANF ye verdiği demeçle PKK güçlerinin çekilmesinin durdurulduğunu açıkladı. Bayık, "Devlet şu ana kadar bir adım atmadı. Bu şu anlama geliyor: Sorunu çözmek istemiyor, ezmeği esas alıyor. Savaşmak istiyor. Buna karşı kendimizi savunacağız. Gerillayı durduruyoruz. Eğer operasyon yaptıklarını görürsek, bu operasyonlara karşı meşru savunma yapacağız. Savaşı daha da şiddetlendirmek isterlerse, Güney'e gelen grupları yeniden göndereceğiz" dedi.

Bu arada Batı Kürdistan'da yaşanan gelişmeleri de anmakta yarar var.

Suriye Kürdistanı'nda Esed rejiminin "çe-

kilmesi” sonrası oluşan boşlukta bölgeyi denetim altına alan PYD güçleri ile diğer Kürt gruplar arasında yaşanan gerilim, PYD nin kendisi dışındaki Kürt siyasi çevrelerini engelleme çabaları gerilimi Kürdistan’ın tüm parçalarına taşıdı.

Barzani’nin araya girmesi ile oluşan Hewler mutabakatı da PYD’nin sekter tutumunu sürdürmesi üzerine işlevsiz kaldı. PKK ve PYD Barzani aleyhine itibarsızlaştırma, karalama kampanyasının dozunu arttırdılar.

PKK-PYD’nin Batı Kürdistan’da büyük bir “katliam” yapıldığı, 450 sivilin öldürüldüğü haberlerini yayması üzerine, Mesut Barzani Kongre Hazırlık Komisyonu’ndan bir heyet oluşturularak olayları yerinde incelemesi ve rapor sunması talebinde bulundu.

İçinde PKK çevresinden kişilerin de bulunduğu heyet PYD’nin engeline takıldı ve Batı Kürdistan girip inceleme yapması engellendi.

Heyetin inceleme yapmasının “Kürt davasına “ zarar vereceği ifade edildi.

Nihayet çok sonra Batı Kürdistan’a girmesine izin verilen heyet katliam yapıldığının iddia edildiği bölgeye sokulmadı.

Katliam yapılıp yapılmadığını tespit için giden heyet hazırladığı raporda katliamdan bir tek satır bile bahsetmedi.

Zaten ANF dışında, PKK-PYD dışında kimse böylesi bir katliamdan bahsetmiyor, PKK çevresinin paylaştığı video görüntüleri ve fotoların da çok eski ve farklı olaylarla ilgili olduğu ortaya çıkıyordu. Örneğin; 1983 Erzurum depreminde çekilen bir foto “katliam resmi” olarak sunuluyordu

PKK/PYD yalan “katliam “ haberi yayılıyor ve “katliama” sessiz kaldığı içinde Mesut Barzani’yi, Kürt hükümetini suçluyordu.

Özetle bir yandan PKK’nin yeniden savaş pozisyonu alması, diğer yandan Kürt hükümetine, Barzani’ye yönelik karalama kampanyaları, Öte yandan Batı Kürdistan’da PYD’nin diğer Kürt kesimleri üzerinde uyguladığı şiddet Ulusal Kongre ortamını zehirleyen en önemli faktör oldu. Bir diğer faktör ise daha çalışmaların başında PKK kesiminin sekter, hegemonyacı tutumları oldu.

Belirlenen 600 delegenin parçalara dağıtılmasında, parçalardaki, özellikle Kuzeydeki delegasyonun şekillenmesinde kendi ağırlıklarının olması, neredeyse karar almada belirleyici pozisyona sahip olunması, gerekli çoğunluğun elde edilmesi için tıkayıcı bir çaba içinde oldular

Bu arada Kongrenin toplanma hedefinden ve amacından da oldukça uzaklaştığı, PKK’nin kendisini dayatacağı bir platforma dönüşeceği görüldü.

Kongre Hazırlık Komitesi Üyesi Kemal Kerkukî, Delege dağılımı konusunda anlaşmazlığın aşılamadığını ve Kongrenin ertelenme riskinin olduğunu açıkladı.

Kerkuki yaptığı açıklamada, “Şu anda bile sorunlar çözülsün, kongrenin 15 Eylül’e yetişmesi mümkün görünmüyor”dedi. Nihayetinde;

Kürdistan Ulusal Kongresi, Kürdistanlıların en önemli hayali bir kez daha, bu kez yaklaşan Güney Kürdistan seçimleri gerekçe gösterilerek 25 Kasım’a ertelendi.

Federal Kürdistan Başkanı Mesud Barzani'nin Hewlêr toplantısında yaptığı konuşma

Federal Kürdistan Başkanı Mesud Barzani'nin Hewlêr Toplantısı'nda da yaptığı konuşma

Yüce Allah'ın adıyla,

Değerli misafirler

Bugün, uzun süreden beri tartışılan Ulusal Kongrenin düzenlenmesi hazırlıklarını başlangıcı olarak sizleri bu tarihi toplantıda misafir ettiğim için mutluluk duyuyor ve katılımınızdan dolayı teşekkürlerimi iletiyorum.

Kürt Ulusal Kongresi, Kürdistan'ın tüm siyasi kesimlerinin önemli ortak amaçlarından biridir ve uzun süreden beridir bu konuda çalışmalar yürütülüyor. Sürekli olarak sayın Mam Celal, Abdullah Öcalan ve Kürdistan'ın diğer parçalarındaki siyasi şahsiyetler ile görüş alışverişinde bulunuyorduk. Hatırlıyorum, 70'li yıllarda bizler sürekli olarak Kürt Ulusal Kongresi'nin düzenlenmesi gerektiği konusunda makaleler

yayınılıyorduk. Bu nedenden dolayı bu güne kadarki çaba ve adımların ardından bugün Kürt Ulusal Kongresi'nin düzenlenmesi için hazırlık komitesi oluşturmak amacıyla ve bir ay içinde Hewlêr'de kongreyi düzenlemek amacıyla bu tarihi günde toplanmış bulunuyoruz.

Düzenlenecek bu kongre ile başlıca amacımız Kürdistan'ın dört parçasındaki tüm siyasi kesimlerin ortak talep ve stratejik birliktelik ile barış ve birlikte yaşama mesajını bölge halklarına iletmektir. Bu kongrede Türk, Arap ve Fars halklarına Kürt halkının barış ve eşitlik temelinde birlikte yaşamak istediğini söyleyeceğiz. Biz hiçbir komşu ülkenin veya halka karşı düşmanlığı değil, belki tüm düşmanlıkları ortadan kaldıracak Kürt sorununun adil ve barışçıl temelde çözümünü istiyoruz. Çünkü biz inanıyoruz ki Kürt ulusu ve Kürdistan'ın doğal zenginlikleri ile bölgenin gelişmesi ve bölgedeki tüm halkların yaşam şartlarının en üst düzeye çıkacaktır. Kürtler bölgede huzuru sağlamak istiyorlar ve demokrasi istiyorlar. Bunlar silahla elde edilemez, bize gerekli olan barıştır. Kürdistan Bölgesi'nin tecrübesi şunu gösterdi ki Kürtlerin özgürlüğü, komşularımıza karşı savaş, saldırı ve tehdit değil, huzur, yaşam ve bölge ekonomisinin gelişmesidir. Bu da Kürtlerin barışsever olduğuna dair en büyük kanıttır.

Saygıdeğer misafirler,

Genel olarak inandığımızı söylemem gerekirse, yeni dönemde en güçlü silah, dünya ülkeleri ile en iyi muamele yolu ve halkımızın doğal haklarının garantiye alınmasının en büyük yolu diyalog dili, barış ve demokratik yöntemlerdir. Bu yöntemlerin sonucunda uluslar arası alandaki taleplerimiz ve Kürtlerin dünya merkezindeki kapsamı daha da güçlü olacaktır.

Eğer Kürtler önceden silahlı mücadele vermişlerse, bunu varlık yokluk ve kendi ulusal kimlikleri için yapmışlardır. Kürtler

silahlı mücadeleyi kendi istekleri üzerine değil kendilerine dayatıldığı için yapmışlardır. Kürt ulusu çok fazla acı ve zulüm çekmiştir ve ona karşı her türlü silah kullanılmıştır. Bu nedenden dolayı Kürtler yaşamı ve silahsız bir dünyayı çok seviyorlar.

Allah'a şükürler olsun ki artık yeni bir dönemdeyiz ve artık kimse silah zoru Kürtler ile karşı karşıya gelemiyor. Bu gerçek bölge devletleri ve güçleri tarafından da anlaşıldı ve Kürtleri yok etmek artık hayallerde bile gerçekleşmeyecek, süreçte Kürt halkı ve Kürdistan'ın siyasi güçleri ortak strateji ile Kürt halkının barış mesajını herkese ulaştırmalı ve Kürtlerin tüm siyasi kesimleri de bu mesaja bağlı kalmalıdır.

Değerli Konuklar,

Kürt Ulusal Kongresi için hazırlık komitesinin oluşturulması kongre çalışmalarının başlangıcı için önemli bir aşamadır. Kardeşlik ruhu ve yurtseverce, her çeşit sığ siyasi ideolojilerden uzak bir şekilde birlikte çalışmalarını tüm katılımcılardan talep ediyorum ki bu adımımız başarıya ulaşsın. Kürdistan'ın her bir bireyi, Kürdistan'ın dört parçasındaki tüm akademik, toplumsal ve sivil toplum merkezleri bu kongrenin düzenlenmesini beklediklerine ve bize ve kongrenin başarıyla sonuçlanmasına büyük umut beslediklerine inanıyorum. Bu beklenti ve umutlar hepimiz tarafından desteklenmeli ve Kürt Ulusal Kongresi'nin tüm aşamalarının başarılı geçmesi için el ele vermeliyiz ki önemli kararlar ile kongreyi sonuçlandırabilelim ve tüm kesimler teorik ve pratikte de kongre kararlarına bağlı kalabilsinler.

Katılımcıların, Kongre hazırlık komitesini uygun bir ekipten oluşturacağına umut ediyorum. Şüphesiz ki bu komite üyesi olmak büyük bir onur, tarihi ve hassas bir görevdir. Kongrenin yeri ve lojistik çalışmalarından tutun da kongrenin mesaj ve amaçlarının genel çerçevesine kadar ve ayrıca genel sekreterlik için bir mekanizmanın oluşturul-

ması ve kongrenin sürekliliğinin sağlanması, kongrenin çalışmaları ve kararlarının yerine getirilmesini denetlemesi için seçilmiş bir kurulun oluşturulması görevlerini de yürütecektir. Kürdistan Bölge Başkanlığı da kongrenin hazırlık ve başarıyla sonuçlanması için her türlü yardımda bulunacaktır.

Saygıdeğer misafirler

Açık bir şekilde söylemek istiyorum ki burada Kürt Ulusal Kongresi'ni konuşmamız, Kürdistan'ın diğer halklarının çıkarlarını göz önüne almadığımız anlamına gelmemektedir. İnsanlık gereği alınacak tüm kararlarda Kürdistan'daki tüm halkların ve Kürdistanlıların çıkarları ve göz önüne alınacaktır. Sizlerden, ulusumuzun emeği ve verdiği bedelin ürünü olan Kürdistan Bölgesi'nin kazanımlarının daha da güçlendirilmesini izlemenizi istiyorum.

Son olarak çalışmalarınızın başarılı olmasını istiyorum, tüm kesimlerden kutsal çalışmaya sorumlu ve gücü oranında

çalışarak aramızdaki birlik ve ortak tutumu güçlenmesi ve bölge siyasetinin gelişmesi için olumlu bir örnek oluşturmasını umut ediyorum. Kürtlerin geleceği ile ilgili büyük umutlar besliyorum ve birlik halinde sürekli çalışarak ve barışçıl aydınlık geleceğe ulaşacağımıza inanıyorum.

Hepinize bir kez daha teşekkürler ederim.

Arzu ederdim ki bugün sayın Talabani ile sayın Öcalan'da aramızda bulunsaydılar. Temennim Allah'tan odur ki Talabani bir an önce sağlığına kavuşur, Öcalan da özgürleşir; hepimiz birlikte ulusumuzun çıkarları için mücadeleye devam ederiz.

Şehitler Ölümsüzdür

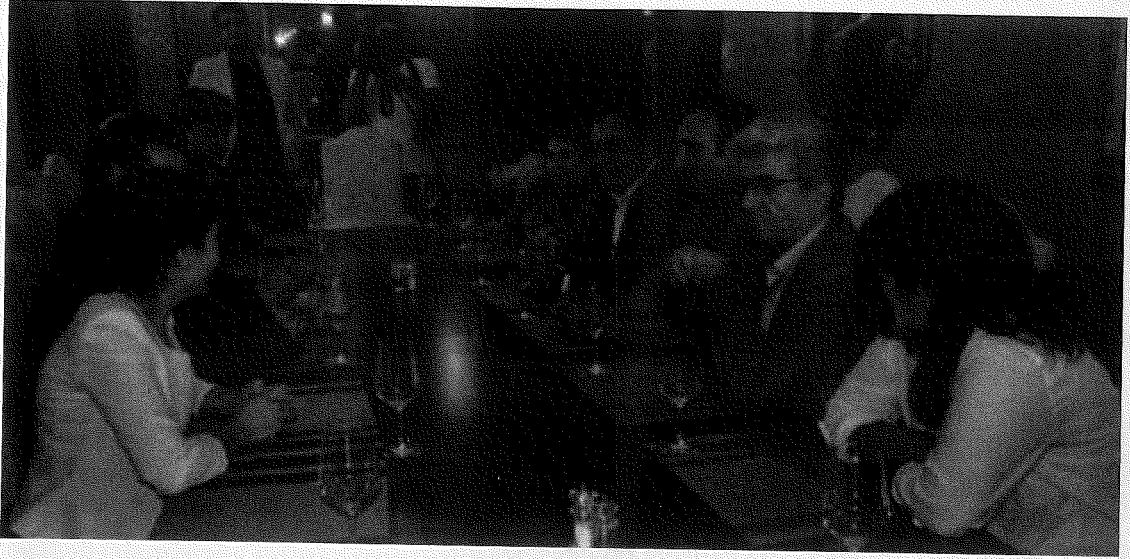
***Yaşasın Kürtler**

Yaşasın Kürdistan

Mesud Barzani

Federal Kürdistan Başkanı"

Batı Kürdistan'daki durumu araştırma ve değerlendirme komisyonu raporu (*)

24 Eylül 2013

1. Kürt Ulusal Kongresi Hazırlık Komitesine,

Selam ve Saygılar

Kürdistan Bölge Başkanlığının kararı üzerine 1. Kürt Ulusal Kongresi Hazırlık Komitesi 8.8.2013 tarihinde Batı Kürdistan'daki durumu araştırma ve değerlendirme amacıyla Kürdistan'ın dört parçasından temsilcilerin katıldığı bir komisyon oluşturdu. 19.08.2013 tarihinde komisyon Hewlêr'den yola çıktı ve Pêşxabûr-Sêmalka kapısından Batı Kürdistan'a giriş yaptı. Komisyon, Batı Kürdistan Halk Meclisi Eş Başkanı Sinem Mihemed'in başkanlığındaki bir

7- Til Eran ve Til Hasil köyleri ve bu yörelerde meydana gelen olaylara ilişkin: Yörenin uzak olması, yöreye giden yolda yaşanan savaş, güvenlik ve istikrarın bulunmaması nedeni ile komisyon bu bölgeye gidemedi. Ama komisyon Qamişlo'da Til Eran ve Til Hasil halkından üç ayrı grup ile görüştü: Bu gruplar 18'i kadın, 11'i çocuk ve 21 erkekten oluşuyordu. Her iki grupta olaylar hakkında farklı düşünüyor ve farklı hikayeler anlatıyorlardı. Gruplardan birisi aralarında El Ekrad Cephesinden 4 kişinin de bulunduğu 17 kişinin öldürüldüğünden bahsetti, diğer grup ise çoğunluğu Baas rejiminin top atışı sonucu olmak üzere 25 kişinin öldüğünü ve 300-400 kişinin yakalandığını söyledi. Üçüncü grup ise bu yılın Şubat ayının başından 31 Temmuz'a kadar geçen sürede yaklaşık 70-80 kişinin öldürüldüğünü, 177 kişinin yakalandığını söyledi. Görüşme yaptıklarımızın söylediklerine göre şu taraflar çatışmalara veya savaşa katıldılar; El Nusra Cephesi, Irak-Şam İslam Devleti Örgütü, El Tevhid Örgütü, Ehrar-El Şam Örgütü, Selahaddin Tugayı ve Kibare köyü halkından Azad Mer-î Şebo tarafından oluşturulan, Ebdulcebar El Eqîdî komutasındaki Halep Askeri Meclisine bağlı Özgürlük Tugayı. Halkın bize anlattığına göre bu tugay Selahaddin tugayına bağlıdır. Halk ayrıca bu tugay üyelerinin Til Eran ve Til Hasil halkından olduklarını, akraba ve komşuları olduklarını söylediler ama biz birkaç isim vermelerini istediğimizde isimlerini bilmedikleri açığa çıktı ve isim vermediler.

Görüşme yaptıklarımızdan Til Hasil halkından Cuma Kalo adlı kişinin söylediklerine göre 28 Temmuz tarihinde El Nusra Cephesine ait birkaç doğka taşıyan otomobillerin El Ekrad'ın Til Hasil'daki karargahını kuşatmışlar. Ayrıca Ebu Xezîfe El Misrî adlı grubun Emirinin El Ekrad tarafından öldürüldüğünü söyledi. Ama El Ekrad

* مسیحیگان پشت گوی نهخرین و شان به شانی گورد بهمشدارین له بهریق بهرین نارهچکه.
 ۷- سهاره به نارهچه (تل عمران و تل حاصل) و رودانوهگانی شو نارهچمه. بهغزی نووری نارهچکه و ههروینی شهر له سهر ریگا و نهوونی (ئاسایی) و سهقامگهیری (لژنه نهیوانیوه سهراینی نارهچکه بکات. بهلام له قامشلو چارپیکهوتنی لهگهل (۲) گروپی جیانی خهلیکی (تل عمران و تل حاصل) که پیکهاتیوون له (۵۰) کس لهوانه (۱۸) نارهخت) و (۱۱) مشال) و (۲۱) بیان) لهنجام دراره له لهنیوان شو (۲) گروپهه جیروک له رای جیوان ههرو لهسهر رودانوهگان و گروپی یهگم باسی له کرهشتی (۱۷) کس دهکرد که لهیوانیانا (۴) چهککاری لویای جیبه الاکراه ههروه و گروپی نووه باسی کرهشتی (۲۵) کس دهکرد که زورهبیان به هوی توپبارانی رژیموه کوژوان لهگهل دهستگیرکردنی (۳۰۰-۴۰۰) کس و گروپی سهیام باسی لهوهی کرد که له سهراعی مانگی (۲۰۱۲/۲) تا (۲۰۱۲/۲۱) نزیکه (۷۰-۸۰) کس له نارهچکه کوژوان و (۱۷۷) کس دهستگیرکردنی.
 بهیئ ووتنه شو کهسهناهی چارپیکهوتنمان لهگهل لهنجام داوه شو پیکهاتنه خوارهوه بهمشداریه شهراکهگیان کردوهه (جیبه النصره، الدولة الاسلامیه فی العراق و الشام، لویا القرحید، احرار الشام، کتیبهیی صلاح الدین، کتیبهیی نازادی که لهلاین کسبیک بهئاوی (ئازاد مرعی شهبو- خهلیکی گوهی کیاره) پیکهاتره و سهر به لهنجومهنی سهراعی حلیه به سهراکبهتی (عبداالجبار العکیدی) و به ووتنه شو خهلیکی له کتیبهیی سهر به (صلاح بدرالدین)، ههروهها شو خهلیکی باسی لهویان کرد که لهمنامانی کتیبه خهلیکی (تل عمران و تل حاصل) و جیوان و کس و کاری ئیمه بوته. بهلام سهراعی لهوهی داوای ناوی چهته لهمنامیکی کتیبهکهمان کرد داویان نهزانیهوه و بهئمه نهوران.
 بهیئ ووتنه یهکب له کهسهناهی چارپیکهوتنمان لهگهل لهنجام دا بهئاوی (جمعه کاله) که خهلیکی (تل حاصل) بوو باسی لهوهی کرد که له (۲۰۱۲/۷/۲۸) ژمارهیکه ئوتوموزیئیلی جیبه النصره به دوشکه کهساری بارهگای (لویا جیبه الاکراه)یان دا له (تل حاصل) و باسی لهویان کرد که لهسهری گروپیک به ناوی (ابو حنیفه النصری) له لایهن چهککاریانی (لویا جیبه الاکراه) کوژراوه. بهلام چهککاریانی (لویا جیبه الاکراه) بن ناگای خویان له کرهشتی ناویراو رایگهبااندوهه (له همان کاتنه سۆپای ئازاد رایگهبااندوهه له (ابو حنیفه النصری) به ههله لهلاین لهوانهوه کوژراوه). له کاتوهه خهلیکی (تل حاصل) گروپهوهههیکان له نزیک مزگهوت دهستگیرکردوهه و پینش (۱۵) خولهک له بانگی مهغریب خهلیکیان ئازاد کردوهه و له کاتزیمیر (۲۷)ی ئیواره (جیبه النصره) بهریگیان بلنگهناوه خهلیکی ناگابار کردزهوه که ههر کسبیک تا کاتزیمیر (۲۰۰۰)ی بهیانی روزی ۲۰۱۲/۷/۲۹ له نار گوندهکه بهیئتهوه به ناویچ له قهلم دهدریت و خوین و مال و حالی بویان ههلا. بهلام خهلیکی (تل عمران) باسی لهویان کرد که جیبه النصره به ریگای مزگهوتکان خوین و مالی کوردیان ههلا کردوهه.
 شایانی باسه که هیچ کام لهو سی گروپه زبانی له ناوی چهته کوژراو و دهستگیرکراوی نهزانیهوه و له بهر دهست نهووه و لژنه داوای ناوی کوژرا و دهستگیرکراو و ویغه و ئیدیوی لهو سی گروپه کردوهه. بهلام ناویستا هیچ شتیک نهگهیشتهوته دهست لژنه.

adı geçen kişinin ölümünden haberdar olmadıklarını açıkladı. (Aynı zamanda Özgür Suriye Ordusu Ebu Xezife El Misrî'nin kendileri tarafından yanlışlıkla öldürüldüğünü açıkladı.) O dönemde Til Hasil halkı El Ekrad karargahının yanında bir toplantı yaptığı için El Nusra Cephesi tarafından camii'nin içinde rehin alındılar. Akşam ezanından 15 dakika önce El Nusra rehineleri serbest bıraktı. Gece saat 22:00'da El Nusra Cephesi anane yolu ile ertesi sabah (29 Temmuz) saat 10:30'a kadar köyü terk etmeyenlerin Apocu ola-

rak nitelendirileceğini, can ve mallarının helal olduğunu ilan etti. Ama Til Eran halkı ise El Nusra'nın camiler kanalı ile Kürtlerin canı ve kanının helal olduğunu ilan eden anonslar yaptıklarını söylüyorlar.

Söylemeye değer ki, her üç grup da birkaçı dışında öldürülen ve rehin alınanların adlarını bilmiyorlardı. Komisyon bu üç gruptan öldürülenlerin, rehin alınanların

dağıtıldığı örneğini verdiler. Ama Kürt Kızılayı yetkilileri tüm malzemelerin listelerinin yapıldığını, dökümanının tutulduğunu ve istenmesi halinde herkese verileceğini söylediler.

Komisyonun görüştüğü kişi, taraf ve kurumların 1. Kürt Ulusal Kongresi Hazırlık Komitesinden talepleri

1- Tüm parti, kişi ve taraflar Hewlêr Anlaşmasının uygulanmasını ve DBK ve bağlı komisyonlarının aktifleştirilmesi gerektiğine vurgu yaptılar.

2- Kürt Bölgesindeki savaşın sona erdirilmesi için acil çaba gösterilmesi istendi. Çünkü savaş Kürtlerin çıkarına değildir ve Kürt karşıtlarının artmasına neden olur. Ayrıca tüm taraflar savaş ve barış konusunda karar verme yetkisinin bir tek tarafın elinde olmaması, tüm tarafların savaş ve barışa ilişkin karar mekanizmasında yer alması gerektiğini söylüyorlar.

3- Tüm tarafların katılımı ile ortak bir askeri güç oluşturulması isteniyor.

4- Batı Kürdistan'a acil ilaç ve tıbbi malzeme gönderilmesi isteniyor (İhtiyaç duyulan ilaçların listesi ektedir).

5- Kürdistan Bölgesi ve Batı

Kürdistan arasındaki Pêşxabûr kapısının ticarete açılması, ama düzenli ve sadece bir grubun yönetiminde değil tüm tarafların pratikte katılımı ile.

6- Batı Kürdistan halkının Türkiye ve Kürdistan Bölgesine göçünü engellemek amacıyla çalışmak. Sadece insani nedenlerle Kürdistan Bölgesine geçmelerine müsaade etmek, bu tür geçişlerin düzenli ve belirli bir süre için olmalıdır.

7- Siyasi partilerin genel merkezlerinin

- 1- Helak gelineyan hemioo laseer şewarzi dabêş kerêş êwê kêl û hel û harokariyane ke le laîen herîşî kurdîstan û rikxwar û kêsanî xîrxwarê bû rûzînaoî kurdîstan roholê rûzînaoî kurdîstan krawan bû şewone bas le harokariyê pîzîşkî û şîrî şîfalanê krawê ke kêşîwotê demst (manîşî sorî kurdî- rikxwarîkî talyête be boarî pîzîşkî û ser be PYD) be ê narzowî xuyan dabêş krowê. belam laîen lîetamanî (manîşî sorî kurdî) bas lîowê krawê ke hemoo kêl û pelêkan be lîest û rîkîmînt le ber demstîtan û her lîetîk be rîet tîamîen bîfene ber demstîtan.
- 2- dawakariyêkî lîowê kês û laîen û pêkhatîne bû ke le laîen lîetîkê bîfîran û çawîpîkewotîtan lîekel tîawîjam dawê bû kîmîyê şamadekarî be kêmîen kîngîyê demstîyê balî kurdî be talyêşî lîetî (tîşşîmî) çalakîyê demstîyê balî kurdî.
- 3- hemoo kês û part û lîetîkanê çîxîtan laseer bîrîştî çîxîyîkî rîkîkî şewarî hemoo lîowê çalakîyê demstîyê balî kurdî.
- 4- dawê demkîrît be pêlê karîkîrît bû rakîrtî şer le narçeyê kurdî. çîwêkê şer le berzîwêşî kurdî tîbî û demîyê hîrî zîadîyî bîwîştî bîwîştî kurdî. herwêha dawîyanê kurdî ke demîyê hemoo lîetîkan be şîdarîen le bîrîarî şer û tîşkî û tîfîna lîetîkê êwê bîrîarîyê le demstî tîbî.
- 5- dawê demkîrît hîzîkî serbîzarî harîbîş û pêkîrtîyê lîetîkan hemoo lîetîkan be şîdarîyê (lîestî dawakariyêkî harîbîş).
- 6- dawê demkîrît be pêlê narçeyê (îştîşî) le tîwan herîşî kurdîstan û rûzînaoî kurdîstan bû krawîarî pazîrtîyê kîştî, belam be talyêşî rîkîyîk û kîngîyîk û bîşîdarîyê fîlî hemoo lîetîkanê rûzînaoî kurdîstan êkî pêk lîetîkanê serberîştîyê tîkî.
- 7- karîkîrît bû rakîrtîyê kîngîyîkî bîwîştî kurdî rûzînaoî bû herîşî kurdîstan û turkîya û tîfîna rîka be herî şîngê bîrîet ke bû çîwîyê mîrîyîyê demîyê herîşî kurdîstan demîen demîyê turkîyê bîwîştîyê û bî kîngîyîkî dîarî krawîyê.
- 8- dawê demkîrît narçeyê serberîyê tîyê pîrtîkîyê pîrtîkîyê kurdîyê tîyê pîrtîkîyê.
- 9- karîkîrît bû narçeyê kîngîyîkî kîngîyîkî le rûzînaoî kurdîstan û êwêkê helêk lîetîkan be şîdarîyê narçeyê xîrî be çîwîyê bîhîştîyê lîowê kîngîyîkîyê bîkîrtî. herwêha karîkîrît bû kîngîyîkîyê kîngîyîkîyê herîşî kurdîstan bû rûzînaoî.
- 10- dawê demkîrît rîz le narçeyê ra demîyîyê kîngîyîkîyê rûzînaoîyê û rîwîştîyê rûzînaoîyê bîgîrtîyê û kîngîyîkîyê û tîgîyê tîxîrtîyê berdemîyîyê.
- 11- dawê demkîrît xîngîyîkîyê bîkîrtîyê kurdîstan şîdarîyê bîfîne serê kîngîyîkîyê turkîya bû kîngîyîkîyê demîyê kîngîyîkîyê.
- 12- helîngîkê xîngîkî dawîyanê kurdî ke le dîwîyê serbîzarîyê û çîwîyê harokariyê (YPG) bîkîrtî.

adlarını, resimlerini ve onlar ile ilgili videoları istedi fakat şu ana kadar komisyonun eline hiçbir şey ulaşmadı.

8- Halk, Kürdistan Bölgesi'nin, yardım kuruluşları ve yardımseverlerin Batı Kürdistan'a gönderdikleri yardım malzemelerinin dağıtım şekli rahatsız olduğunu belirtti. PYD'ye bağlı Kürt Kızılayı adlı örgüt kanalı ile ulaşan tıbbi malzemeler ve çocuk mamasının PYD'nin arzusuna göre

پیشنہاری لیژنہ:

- ۱- پہلہ بکریٹ لہ نابین کردنی داودہرمانی ئیترجنسی بۆ روژئاوای کوردستان.
- ۲- کاربکریٹ بۆ جیئەجیکردنی ھەموو داواکارپەکانی سەرەوہ گە پێشکەش بە لیژنە کراون.
- ۳- سەبارەت بە کردنەوہی دەروازەئە پێشاییر بۆ کاروباری بازارگانی دەبیت سیستەمیکی نوێ دابنریت و لەو دیوی سنور پەک لایەن دەست بەسەردا نەگرت.
- ۴- داواکاری لیژنەئە بەدواوایچون بۆ لیژنەئە ئامادەکاری کونگرەئە نەتەوہیئە کە ئەندامانی لیژنە روژی پەکەسی کونگرە وەک مێوان دارەئە کونگرە بکرین.

بەھێوای سەرگەوتنی کونگرەئە نەتەوہیئە کوردستان...

دلشاد رجب- نوێنەری سەرۆکایەتی ھەریئە کوردستان.
عمید بزار عبید جبار- نوێنەری یەگیئە تیشتمانی کوردستان.

محمود گەرگەری- نوێنەری پارٹی دیموکراتی کوردستان.
دلیل ئامەد- نوێنەری KCK.

ھوسنی محمد- نوێنەری کومەلی ئیسلامی کوردستان و یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان.
روستم جھانگیر- نوێنەری حزبی دیموکراتی کوردستان.
شیلان ئەمین ئوغلو- نوێنەری BDP.

باتی کوردستان'ا گەری دۆنمەئە ئستەنیور.

- 8- کورت تاراڤلارێ ئاراسندا یۆرۆتۆلەن کارشیلکلی مەدیا ساڤاشینن دوردورولماسی.
- 9- Halkın hangi nedenler ile olursa olsun bölgesini terk etmek zorunda kaldığında yerleşebileceği bir kampın Batı Kürdistan'da oluşturulması ve ayrıca Kürdistan Bölgesindeki mültecilerin Batı Kürdistan'a dönüşlerini sağlamak için çalışmak.
- 10- Düşünce ve ifade özgürlüklerine, basın faaliyetlerine ve aydınların çalışmalarına saygı gösterilmesi, bu tür çalışmaların önüne engeller çıkartılmaması isteniyor.
- 11- Türkiye ve Batı Kürdistan arasındaki sınır kapılarının açılması amacıyla Kuzey Kürdistan halkından Türkiye hükümetine baskı yapması isteniyor.
- 12- Bazı kişiler YPG'ye askeri ve silah yardımı yapılmasını istediler.

Komisyon'un önerileri

- 1- Batı Kürdistan'a acil ilaç ve tıbbi malzemeler temin edilmelidir.
- 2- Halkın komisyona sunduğu ve yukarıda dile getirilen taleplerinin karşılanması için çalışılmalı.
- 3- Pêşxabûr kapısının açılması ve ticari faaliyetler için yeni bir sistem oluşturulmalı ve sınırın öteki tarafındaki işler bir tek taraf eli ile yürütülmemeli
- 4- Araştırma Komisyonu

- Ulusal Kongre Hazırlık Komitesinden kongrenin ilk gününde komisyon üyelerinin misafir olarak davet edilmelerini talep eder.
- Kürdistan Ulusal Kongresinin başarıya ulaşması dileği ile...
- Dilşad Recep – Kürdistan Bölge Başkanlığı Temsilcisi
- Amîd Bijar Abîd Cebâr – Kürdistan Yurtseverler Birliği Temsilcisi
- Mahmûd Gergerî – Kürdistan Demokrat Partisi Temsilcisi
- Delîl Amed – KCK Temsilcisi
- Husnî Mihemed – Kürdistan İslami Topuluk Partisi ve Kürdistan İslami Birlik Partisi Temsilcisi
- Rostem Cehangîrî – İran Kürdistan Demokrat Partisi Temsilcisi
- Şilan Eminoglu – Barış ve Demokrasi Partisi Temsilcisi

(*) Batı Kürdistan'da katliam yapıldı mı, yapılmadı mı, konusu Kürd kamuoyunda tartışma yaratmış, kamplaşmaya neden olmuştu. PKK ve çevresi katliam yapıldığını iddia ediyor, başta Kürdistan Bölgesi Siyasi Önderliği olmak üzere bazı Kürd kesimlerini katliama karşı sessiz kalmakla itham ediyordu. Bu konu Hewlêr'de çalışmalarını yürüten Kürdistan Ulusal Kongresi Hazırlık Komitesi'nin gündemine de girdi.

Kürdistan Bölge Başkanı Mesud Barzani, Hazırlık Komitesi'nin katliam iddialarını incelemek ve Güney Kürdistan ile Batı Kürdistan arasındaki sınır kapılarının durumunu yerinde görmek amacıyla bir komisyon oluşturmasını istedi. Oluşturulan Komisyon Batı Kürdistan'a giderek çalışmalarını tamamlayıp hazırladığı raporunu Hazırlık komitesine sundu.

Raporun Bölge Başkanlığı'na sunulmadan kamuoyuna açıklanmaması doğrultusunda alınan karar KCK tarafından ihlal edildi.

Hazırlık Komitesi'nde KCK adına yer alan Ronahi Serhad, tipik PKK tavrını göstererek nalıncı keseri gibi kendine yonttu. Ronahi Serhad, üyesi bulunduğu komitenin aldığı karara uymayarak PKK'ye yakın bir haber ajansına raporun PKK ve PYD tezlerine yakın bölümlerini açıkladı.

Daha sonra Kürdistan Bölge Başkanlığı, kendisine sunulan raporu temel alarak Batı Kürdistan'da katliam yapılmadığını açıkladı.

Bölge Başkanlığı'nın bu açıklamasından sonra PKK medyasında, özellikle ANF bültenlerinde rapora ilişkin gerçeği yansıtmayan, manipüle amaçlı haberler yer aldı. Kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi, gerçekleri birinci elden öğrenmesi için, Batı Kürdistan için oluşturulan Komisyonu'nun raporunu, orijinalinden çevirerek yayımlıyoruz.

Yararlı olması umuduyla...

Dengê Azad-Hewlêr

KÜRTLER VE ORTADOĞU *

Bayram BOZYEL
b.bozyel@hotmail.com

Kavram olarak Ortadoğu

Ortadoğu esas olarak batı merkezli bir kavram. Batı, özel olarak da İngiltere dünyadaki hegemonik rolünden hareketle, kendini dünyanın merkezi olarak kabul etmiş, dünyanın geri kalanını da bu merkezle olan coğrafi konumuna göre tanımlama yoluna gitmiştir.

Bu anlayışa uygun olarak, Ortadoğu kavramı, söz konusu bölgenin Batıya göre konumuna göre kullanıma sokulmuştur. Bir dönem Doğu Akdeniz kıyıları için güneşin doğduğu yer anlamında Levant deniliyordu. Bölge için Şark kavramının kullanıldığı da oldu. Ortadoğu'nun daha doğusu ise Uzakdoğu kavramı ile adlandırılıyordu.

Ortadoğu denilen bölge, Kuzey Afrika'nın batı ucunda bu-

lunan Fas'tan doğuda Pakistan'a, Kuzeyde ise İran'dan güneyde Sudan'a kadar uzanan yaklaşık 25 dolayında ülkeden oluşmuş geniş bir coğrafyayı kaplar.

Savaş galipleri yeni dünya düzeninin temellerini daha 1919 yılında Paris'te Versay Anlaşması ile atmadan önce, 1916 yılında Sykes-Picot Anlaşması ile Ortadoğu'nun yüz yıllık kaderini biçimlendirmeye başladılar.

Ortadoğu esas olarak Arap etnisitesinden oluşmakla birlikte, bu bölge başkaca birçok farklı etnik, kültürel ve ulusal unsurları barındırır. Benzer şekilde bu bölge, hakim din olan İslamiyetin derin iç çelişkilerini ve tarihten gelen çatışmaları ile şekillenmiş bir coğrafya.

Siyasi şekillenme olarak Ortadoğu

Kavram olarak batı merkezli olan Ortadoğu siyasi şekillenme bakımından da bir Batı imalatı. Birinci Dünya Savaşı, bildiği gibi, esas olarak bir emperyalist paylaşım savaşı olarak patlak verdi. Dönemin savaş galipleri, dünyaya kendi çıkarlarına uygun bir biçimde şekil verirken, Ortadoğu bölgesini de değişik egemenlik alanları ve birimleri biçiminde kendi aralarında paylaştılar.

Savaş galipleri yeni dünya düzeninin temellerini daha 1919 yılında Paris'te Versay Anlaşması ile atmadan önce, 1916 yılında Sykes-Picot Anlaşması ile Ortadoğu'nun yüz yıllık kaderini biçimlendirmeye başladılar.

19. yüzyılın ortalarından itibaren Kuzey Afrika'ya girmeye başlayan dönemin başat iki sömürgeci gücü olan İngiltere ve Fransa, Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğunu bölgeden süpürerek bölgeyi tümüyle ele geçirdi. Ekim Devrimi ile Rusya emperyalist paylaşımından çekildiği için bölge sadece İngiltere ve Fransa'ya

kaldı. Kuzey Afrika daha önce paylaşıldığı için, sıra Osmanlı'dan ele geçirilen bölgenin paylaşımına gelmişti. Söz konusu paylaşımında Irak, Ürdün ve Filistin İngilizlerin payına düşerken, Suriye ve Lübnan ise Fransızlara bırakıldı.

Başka bir ifade ile Ortadoğu, bölgenin etnik, dini, kültürel, tarihsel ve coğrafik özellikleri bir yana itilerek tümüyle savaş galiplerinin çıkarlarına ve aralarındaki güç dengelerine göre parçalanarak biçimlendirildi. Söz gelimi aralarında hiçbir ortak özellik bulunmayan Kürt ağırlıklı Musul, Sünni kökenli Bağdat ile Şii mezhebin merkezi olan Basra gibi üç farklı Osmanlı vilayetinden Irak diye tümüyle yapay bir devlet oluşturuldu. İkinci Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'ta dikiş tutturmakta zorlanan İngiliz Dışişleri Bakanı Jack Straw ile ABD yetkilisi Richard Holbrook, Irak için 'yanlış bir ülke' diye itirafta bulunacaklardı.

Benzer şekilde Suriye de işin başında beş-altı devlet olarak öngörülmüş, daha sonra Lübnan'ın ayrı bir devlete dönüşmesi ve Hatay'ın da Türkiye tarafından ilhak edilmesi ile son şeklini almıştı.

Statüko: Sorunlu başlangıç

Birinci Dünya Savaşı sonunda Ortadoğu'da inşa edilen statükonun şekillenmesinde belirleyici unsur savaş galiplerinin çıkarları ve aralarındaki ilişkiler oldu. Gerçekte ise söz konusu şekillenmenin, oluşturulmuş siyasi birimlerin-devletlerin hiçbir tarihsel ve siyasi karşılığı yoktu. 1940-60 arasında dekolonizasyon politikalarına uygun olarak İngiltere ve Fransa'nın bölgeden çekilmesinden sonra bölgesel statükonun iğreti yapısı, parçalanmışlığı, şekilsizliği, etnik, siyasi ve dinsel açmazları bütün çıplaklığıyla açığa çıktı.

Başka bir ifade ile Birinci Dünya Savaşı sonunda oluşturulmuş statüko, daha işin

başında gerçek hayatta pek karşılığı olmayan, üretilmiş, sorunlu bir yapıydı ve yüz yıl boyunca devam edecek istikrarsızlık,

Bu nedenle Ortadoğu'da başat sorun olarak demokrasi yokluğunu saymak mümkün.

Sömürgeci-emperyalist sistem Ortadoğu'yu coğrafik olarak parçalamakla yetinmedi. Aynı zamanda bölgenin sosyal, kültürel ve insani dokusunu parçaladı. Toplumsal gelişim darbe yedi, bölgedeki etnik ve dini denge bozuldu. Sömürgeci güçlerin egemenliklerini kolaylaştıracak iktidar denklemleri oluşturuldu.

savaş ve gerilimlerin kaynağı oldu.

Ortadoğu'da temel sorunların başında bölgenin parçalanmışlığı gelir.

Sömürgeci-emperyalist sistem Ortadoğu'yu coğrafik olarak parçalamakla yetinmedi. Aynı zamanda bölgenin sosyal, kültürel ve insani dokusunu parçaladı. Toplumsal gelişim darbe yedi, bölgedeki etnik ve dini denge bozuldu. Sömürgeci güçlerin egemenliklerini kolaylaştıracak iktidar denklemleri oluşturuldu. İzlenen böl ve parçala yöntemi ile yapısal istikrarsızlıkların tohumları ekildi. Bu durum aynı zamanda sömürgeciliğe karşı güçlü toplumsal başkaldırıların zeminini zayıflattı.

Söz konusu dış işgallerin ve parçalanmışlıkların sonucunda Ortadoğu dünyası doğal gelişme trendini yitirdi. Bu nedenle bölgede çağdaş anlamda bir sanayileşme yaşanmadı ve modern sınıfların oluşumu sekteye uğradı. Bölge, toplumsal gelişmeyi besleyen sınıf mücadelelerinden ve fikirlerden yoksun kaldı. Liberalizm ve sosyalizm gibi günümüz demokrasilerin gelişmesinde etkili olan fikri damar ve siyasi akımlar gerektiği kadar gelişip yaşamadı. Ortadoğu demokrasi açısından oldukça çorak ve yoksun bir coğrafya olarak kaldı.

Bu gün Ortadoğu'nun ezici bir coğrafyasında demokrasi adına yeller esmektedir. Gerçek anlamda çok partili siyasal bir hayattan, özgür bir basından, adalet üreten bir yargıdan, özgür ve özerk bir üniversiteden, gerçek anlamdan bir kadın hareketinden, dinamik bir sendikal mücadeleden söz etmek mümkün değil.

Sivil, demokratik ve barışçıl mücadele zemini yok denecek kadar az. Aydınlar yoğun baskılarla yüzyüze. Toplumsal muhalefet alanı oldukça dar ya da olanları da iktidarların güdümünde.

İstihbarat, parti ve ordu üçlüsü ile oluşturulan dikta rejimleri kendi toplumlarına göz açtırmıyor. Ortadoğu'da kimi ülkeler teokratik monarşilerle yönetilirken, geriye kalanları ise otoriter dikta rejimleri altında inlemekte. Bölgedeki dikta rejimlerinin ideolojik referansları daha çok İslam dininin değişik mezheplerine ve Arap milliyetçiliğine dayanmaktadır. Arap milliyetçiliğinde en etkili akımlardan birisi de geçmişte Baasçılık idi.

Ortadoğu'da en önemli sorunlardan birisi de derin din ve mezhep ayrılıklarıdır. Bir yanda Lübnan'da ve başka kimi ülkelerden Müslümanlık-Hıristiyanlık temelinde yaşanan çelişkiler, öte yanda ise İslam tarihinin derinliklerinden gelen Sünni-Şii çatışması... Denilebilir ki Sünni-Şii çelişkisi günümüzde Ortadoğu'nun en önemli fay hattını oluşturuyor.. Bu gün Irak'ta, Suriye'de, Lübnan'da, Bahreyn'de yaşanan çatışmanın merkezinde söz konusu Sünni-Şii mezhep çatışması gelmektedir. Mezhep çatışmaları yol açtıkları yıkıcı etkileri nedeniyle bölgedeki diğer bütün sorunları ikinci plana iterek toplumun ve siyasetin rasyonel bir biçimde şekillenme-

sine engel olmaktadır.

Ortadoğu'da istikrarsızlık üreten sorunlardan bir diğeri ise çözülmemiş etnik-ulusal sorunların varlığıdır. Etnik sorunlar içinde ise Filistin sorunu sayılmazsa, başat sorun

Ortadoğu'daki statüko İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da soğuk savaş ortamında ve sayesinde varlığını sürdürdü. Bu dönem bölge ülkelerinin en çok silahlandığı bir dönemdir. ABD ve Sovyetler Birliği kontrol ettikleri ülkeleri kontrolsüz bir biçimde silahlandırarak bölgede etkinliklerini sürdürdü.

olarak Kürt ve Kürdistan sorunu gelmektedir.

Kürt ve Kürdistan sorunu

Sykes-Picot anlaşması ile oluşturulan Ortadoğu düzeninden diğer etnik yapılar varlıklarını sürdürmek için belirli bir statüye kavuşurken, Kürtler ve ülkeleri Kürdistan her türlü statüden yoksun bırakılmış ve bölgedeki dört devlet (Türkiye, İran, Suriye ve Irak) arasında bölünmüştür. O tarihten yakın zamanlara kadar Kürtler buldukları devletler tarafından yok sayılmış, bütün ulusal demokratik hakları gasp ve inkar edilmiş, Kürtlere parya muamelesi yapılmıştır.

Kürtler ise o tarihten bu yana her fırsatta mevcut statüsüzlüğe, sömürgeci işgale ve insanlık dışı baskılara karşı başkaldırmış, zulüm ve adaletsizliğe itiraz etmiştir. Denilebilir ki adı geçen dört ülkenin tarihi Kürt halkının özgürlük taleplerini bastırma tarihi sayılabilir. Her dört ülkenin geçen yüz yıllık tarihi, bir bakıma Kürt sorununda izledikleri baskı ve inkar politikaları tarafından şekillenmiştir.

Kürt nüfusunu ve Kürdistan'ı aralarında bölüşüp paylaşan Türkiye, İran, Suriye ve

Irak Ortadoğu'nun en etkin devletleri. Yine bu devletlerin her biri Kürt sorunundan kaynaklı istikrarsızlıklarla muzdarip. Bu tablo içinde bakınca Kürt sorununun çözümsüzlüğünün Ortadoğu bakımından yol açtığı olumsuz sonuçları tahmin etmek zor değil.

Bugün Kürt sorunu Ortadoğu'da dört devleti doğrudan ilgilendirmekte, Suriye ve Irak üzerinden ise bütün Arap dünyasını etkilemektedir. Kürt sorunu bu yönüyle aynı zamanda bir Ortadoğu sorunu ve bu boyutu şimdi daha ön plana çıkmış durumda.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere ve Fransa görece güç kaybına uğrayıp bölgeden çekilirken, söz konusu boşluğu dünya sahnesine süper bir güç olarak giren ABD doldurmaya başladı. Başka bir ifade ile ikinci savaştan sonra Ortadoğu iki süper gücün, ABD ve Sovyetler Birliği'nin dolaylı savaş alanına dönüştü. İki süper gücün oluşturduğu tahterevalli içinde bölge devletleri bir o yana bir bu yana tutunarak mevcut dengeden -ayakta kalmak için- yararlandı. Ortadoğu'daki statüko İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da soğuk savaş ortamında ve sayesinde varlığını sürdürdü. Bu dönem bölge ülkelerinin en çok silahlandığı bir dönemdir. ABD ve Sovyetler Birliği kontrol ettikleri ülkeleri kontrolsüz bir biçimde silahlandırarak bölgede etkinliklerini sürdürdü. Yine bu dönem, bölge ülkelerinin sürekli iç çalkantılarla sarsıldığı ve dünyada hiç olmadığı kadar askeri darbelere sahne olduğu bir dönemdir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan soğuk savaşın bitimine kadar geçen süre içinde yaşanan üç önemli gelişme bölgesel statükoyu yıkmaya da onda derin izler bıraktı.

Bunlardan ilki İsrail devletinin kuruluşudur.

İsrail devletinin kurulması ve Filistin'in işgali ve parçalanması ile başlayan süreç,

Arap devletleri, Filistin sorunundan mağduriyet devşirdi ve Filistin sorunu üzerinden kendi iç çelişkilerini örtme yoluna gitti. Başka bir ifade ile Filistin sorunu Arap dünyasındaki antidemokratik iktidarlar için bir istismar konusu oldu ve onların ömrünü uzattı.

Arap dünyasında derin travmalara yol açtı. 1948, 1956 ve 1967 savaşları ile İsrail'in Suriye, Ürdün, ve Mısır'a ölümcül darbeler vurarak söz konu ülkelerden önemli oranda toprak işgal etmesi Arap toplumlarında ciddi bir utanç ve kimlik bunalımına yol açtı. İsrail'in işgal politikası ve kanyan yaraya dönüşen Filistin sorunu bir yanda Arap milliyetçiliğini ateşleyip onu daha da radikalleştirirken, öte yandan despotik ve otoriter Arap rejimlerine yeni bir meşruiyet alanı kazandırdı. Arap devletleri, Filistin sorunundan mağduriyet devşirdi ve Filistin sorunu üzerinden kendi iç çelişkilerini örtme yoluna gitti. Başka bir ifade ile Filistin sorunu Arap dünyasındaki antidemokratik iktidarlar için bir istismar konusu oldu ve onların ömrünü uzattı. Oysa Filistin halkına en çok ihanet eden ve bunu bir iç politika malzemesi yapan ikiyüzlü Arap iktidarlarının kendisi oldu.

Ortadoğu'da ve giderek dünyada ciddi sonuçlar doğuran diğer bir gelişme ise 1979 yılında İran'da Şahlık rejiminin yıkılması ile sonuçlanan İran İslam Devrimi oldu.

İran İslam Devrimi ile ABD bölgedeki önemli bir karakolunu kaybetmekle kalmadı, aynı zamanda kendisine meydan okuyan farklı bir rejim ile karşı karşıya geldi. Öte yandan 1979 yılında İran'da

başta gelen İslami rejim dayandığı İslami referanslar ve köktenci duruşuyla İslam dünyasında bir rol modele soyundu. Ayetullahlar rejimi İslam dünyasına yeni bir biçim verme misyonuyla devrim ihraç eden bir üs haline gelmeye başladı.

İran'da yaşanan bu radikal gelişmeler Arap ve Arap olmayan bütün Müslüman ülkeleri etkiledi. İran bütün imkanlarıyla İslam dünyasına devrim ihraç etmeye çalışırken doğal olarak bölge ülkelerinde tedirginliğe yol açtı ve ortaya çıkan yeni tehdit karşısında Sünni rejimleri kendi içinde ve aralarında daha sıkı bir dayanışmaya yöneltti. Günümüzde Ortadoğu'da yaşanan gerilim, çatışma ve kamplaşmanın önemli bir kaynağının İran İslam Devrimi ile başlayan tehdit algısı olduğu unutulmamalı.

İran devrimi kadar olmasa bile Ortadoğu'da önemli sonuçlar doğuran diğer bir olay da 1979 yılında Afganistan'ın Sovyetler Birliği tarafından işgali oldu. Afganistan'ın Sovyetler tarafından işgali ile birlikte ABD Sovyetlere karşı 'Yeşil Kuşak' stratejisini hayata geçirmeye başladı. ABD, Sovyetlere karşı mücadele yürüten İslamcı muhalefeti desteklemek amacıyla kesenin ağzını sonuna kadar açtı. ABD, bu politika ile Sovyetler Birliği'ni İslami hareketlerle çevrelemeyi amaçlıyordu. El Kaide, ABD'nin söz konusu politikası çerçevesinde Sovyet işgaline karşı mücadele içinde palazlanıp gelişen bir örgüt. Afganistan işgali El Kaide örgütüne bölgesel boyutlar ve cihadçı bir misyon kazandırdı. El Kaide, köktenci hareketlerin Ortadoğu ve İslam dünyasında güçlenmesinde büyük bir rol oynadı.

Muhalefetin niteliği

Ortadoğu'nun modern toplumsal gelişim trendini kaçırmaması bir yanda, öte yanda dikta rejimleri kurdukları baskı cendresiyle özgür ve demokratik bir muhalefetin

gelişmesinin zeminini ortadan kaldırdı. Söz konusu coğrafya demokrasi bakımından çoraklaştırıldı. Bu nedenle baskı rejimlerine karşı gelişen muhalefet çareyi yer altına girmekte buldu ve bu durum muhalefeti kaçınılmaz bir biçimde radikalleştirdi.

Ortadoğu'da muhalefet esas olarak sömürgeci ve yabancı işgallere ve onların işbirlikçisi rejimlerine karşı bir tepki olarak gelişti. Aşağılanan, onuru incinen, derin travmalarla sarsılan insanlar yeni kimlik oluşumunda iki faktöre başvurdular: Milliyetçilik ve din.

Milliyetçilik ve din Ortadoğu'da muhalefetin etrafında birleştiği motifler olarak ortaya çıktı. Din faktörü daha sonra Sünni ve Şii olarak iki farklı eksende ayrıştı ve Ortadoğu'nun mevcut kamplaşmasında tayin edici faktör durumuna yükseldi.

Din eksenli muhalefet bu gün esas olarak Müslüman Kardeşler ve El Kaide hattında kümelenmiş durumda. Buna Şii kanadı temsil eden Hizbullah da eklenebilir.

Sovyetlerin etkisiyle ortaya çıkan ve Yeniden Diriliş anlamına gelen nasyonal sosyalist Baas çizgisi bir dönem güçlü bir akıma dönüşse de zamanla etkisini yitirdi.

Ortadoğu'da gerçek ve modern anlamda bir muhalefetin ortaya çıkmamasının bir nedeni de söz konusu bölgenin güçlü petrol ve enerji kaynaklara sahip olmasıdır. Petrol geliri, rejimlerin geniş kitleleri sübvansede etmesinde ve giderek toplumsal yapıyı yozlaştırmakta başvurduğu önemli bir etken.

Ancak rejimlerin başvurduğu bütün baskı, kıyım ve işkence yöntemlerine rağmen arzuladıkları güven ve istikrar ortamını sağlamaları mümkün olmadı. Soğuk Savaşın bitmesi ve küreselleşmenin etkisiyle farklı toplumsal kesimler pıtrak gibi tarih sahnesine çıkarak hızla bilinçlenmekte, hak ve

özgürlükleri için yoğun bir uyanış sürecini yaşamaktadırlar.

Soğuk savaştan sonra

Berlin Duvarı'nın yıkılışı Soğuk Savaşın sonunu getirdi. İkinci Dünya Savaşı'nın yol açtığı statüko çözülmeye başladı. İki Almanya birleşti. Sovyetler Birliği dağıldı, onlarca cumhuriyet ondan ayrılarak bağımsız devlete dönüştü. Çekoslovakya'nın Çek ve Slovakya olarak bölünmesi barışçıl bir biçimde gerçekleşti. Sovyetler Birliği'nin etki alanındaki Doğu Avrupa ülkelerinin çoğu yüzünü Batı'ya çevirdi ve çoğu Avrupa Birliğine üye oldu. Başka bir ifade ile Soğuk Savaşın bitmesi ile Avrupa'dan Kafkaslara kadar uzanan bir coğrafya derin bir fay hattıyla kırıldı ve Avrupa'nın bölünmüşlüğü son buldu.

Soğuk Savaşın bitmesi aynı zamanda ABD'yi tek süper güç olarak rakipsiz hale getirdi. Sovyetler Birliği ise eski etkinliğini yitirdi, enerjisini kendi iç sorunlarıyla tüketir duruma geldi.

Böylece dünyada yeni bir düzene giden yol sonuna kadar açılmış oldu.

Soğuk Savaş'ın son ermesinin Ortadoğu'da ilk yankısı Birinci Körfez Savaşı ile kendisini gösterdi.

Geçen dönemde özellikle de İran İslam rejiminin önüne set çekmek amacıyla Irak ölçüsüz bir biçimde silahlandırılmış ve İran'ın üzerine salınmıştı. 9 yıl süren Irak İran savaşında bir milyondan fazla insan öldü.

ABD, bu savaşta İran'ın gücünün kırılmasına ama Irak'ın da kazanmamasına büyük bir özen gösteriyordu. Dönemin ABD Dışişleri bakanı bu yaklaşımı; 'bu savaşta hiçbir taraf kazanmamalı' diyerek ifade ediyordu. Böyle olunca savaş her iki ülkeye büyük insan ve mali kayıplara mal

oldu. Oysa Baas rejimi, ciddi bir sarsıntı geçirmiş ve dağılmanın eşiğine gelmiş İran ordusu karşısında üstünlük kazanacağına kesin gözüyle bakıyordu.

Saddam rejimi İran'ı yenememenin hıncını kendi Kürtlerinden çıkartmaya çalıştı. 1978 yılında faşist rejim Halepçe'yi kimyasal silahlarla bombalayarak 5 binden fazla sivil Kürdü katletti, bir o kadarı da sakatlandı. Yüz binlerce Kürt kimyasal silahlardan kaçarak Türkiye ve İran'a sığındı.

Ne var ki Halepçe katliamı da Baas rejimini tatmin etmemişti. Geçen dönem içinde inanılmaz bir biçimde silahlanan Irak, dev bir savaş aygıtına dönüşmüştü. Onun biriktirdiği bunca savaş enerjisini bir yerde boşaltması gerekiyordu ve bu da yanı başındaki petrol zengini Kuveyt oldu.

Irak 1990 yılında Kuveyt'i işgal etti. Başta ABD bu işgale göz yumar gibi oldu. Çünkü bu savaş aygıtını parçalamak için ABD bir bahane arıyordu. Irak'ın Kuveyt'e müdahalesini engelleyebilecek olan ABD, tersine bu müdahaleye çanak tutarak Irak'a müdahale için gerekli koşulların olunmasını sağlamış oldu.

Birinci Körfez Savaşı / Ortadoğu'da statüko için sonun başlangıcı

1991 yılının başında ABD geniş bir uluslar arası koalisyonun eşliğinde Irak ordusunu Kuveyt'ten çıkarttı. Ancak Bağdat üzerine yürümekten vazgeçip müdahaleyi yarıda bıraktı. Bu durumu fırsat bilen ırkçı Baas rejimi bir kez daha Kürtlerin ve Şiilerin üzerine uçaklarla bomba yağdırarak büyük katliamlara yol açtı. 2 milyon dolayında Kürt bölgeden kaçarak Türkiye ve İran'a sığındı.

Bunun üzerine harekete geçen uluslararası toplum 36. paralelin kuzeyini ve 32. para-

lelin güneyini Irak için uçuşa yasakladı. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 688 sayılı kararı ile başlayan yeni süreç sadece Baas rejimi bakımından değil aynı zamanda Kürtler bakımından tarihi bir

1991 yılında başlayıp 2005 Irak Anayasası ile hukuksal bir temele oturan Kürdistan Federe Bölgesi, Birinci Dünya Savaşı sonucunda Kürtlere yokluk ve köleliği dayatan statüko çemberinin Irak ayağının kırılmasına yol açtı.

dönüm noktasına dönüştü.

Kürt Baharı Arap Baharından önce

Güvenlik Konseyi'nin 688 sayılı kararıyla oluşturulan güvenli ortamda toparlanan Kürtler 19 Mayıs 1992 tarihinde yaptıkları parlamento seçimiyle tarihsel özgürlük yolculuğunda önemli bir eşiği aştılar. 1991 yılından itibaren de fakto olarak özgürleşen Irak Kürtleri 2003 yılında gerçekleşen 2. Körfez Savaşı ardında ve 2005 yılında yapılan yeni Irak Anayasası ile de jure (yasal) olarak federe bir statüye kavuştular.

1991 yılında başlayıp 2005 Irak Anayasası ile hukuksal bir temele oturan Kürdistan Federe Bölgesi, Birinci Dünya Savaşı sonucunda Kürtlere yokluk ve köleliği dayatan statüko çemberinin Irak ayağının kırılmasına yol açtı. Bu durum sadece Kürtler bakımından değil aynı zamanda Ortadoğu'da statükonun bir bütün olarak çatlama başladığını ve bölgede yeni bir düzenin kuruluşuna giden yolun açıldığını gösterdi.

Irak Kürdistan Bölgesi'nin oluşumu Kürtlere ilişkin yüzyıllık yargıları, kurumları ve bütün ilişkileri önemli değişikliğe uğrattı. Kürtlerin bölgede ve uluslararası düzeydeki itibarı ve ağırlığı arttı. Kürdistan

Bölgesi etkisini diğer parçalardaki Kürtler üzerinde de gözle görülür bir biçimde hissettirdi. Ve onları olumlu yönde motive etti.

İlk sarsıntıdan 20 yıl sonra

‘Soğuk savaşın dünyamızda biriktirdiği enerji, önce Doğu Avrupa’dan Kafkaslara uzanan fay hattının kırılması ile boşaldı.

‘20 yıllık bir gecikmeyle bu kez mağripten maşrığa uzanan fay hattında derin bir kırılma yaşanıyor.

‘Bundan üç yıl önce, Tunuslu genç, Muhammed Buazizi bedenini yaktığında, bu kıvılcımın yol açacağı sarsıcı etkinin farkında mıydı, bilinmez.

‘Ama bugün artık yalın bir gerçek var. Değişim dalgası, Kuzey Afrika’dan başlayarak Ortadoğu’ya uzanan, insanlığın beşiği sayılan bir bölgeyi sallayıp süpürüyor. Düne kadar esamesi okunmayan toplumlar, kendi kaderlerini belirlemek için, büyük bir cesaretle ayağa kalkıyorlar. Sesi kesilmiş, onuru ezilmiş, hiçe sayılmış bölge halkları; özgürlük, demokrasi ve eşitlik talepleriyle meydanlara çıkmaktadır. Halkların özgürlük ve demokrasi talepleri karşısında dayanamayan baskı ve dikta rejimleri sarsılmaya devam ediyor.

‘Elbette değişim sancılı inişli ve çıkışlı bir seyir izliyor. Çağdışı rejimlerin oluşturduğu acımasız baskı ve şiddet çarkı; karşı şiddet, aşırılıklar ve katliamlara yol açarak tarifi imkânsız acılara neden olmaktadır.

‘Sürecin içerdiği bütün aşırılıklara ve yaşanan acılara rağmen statükonun gidişi ve değişim kaçınılmazdır. Bölge halklarının özgürlük ve insanca yaşam uğrunda ayaklanmaları meşrudur. Siyasal, sınıfsal, etnik ve dini sorunlarla kıvranan bu bölgede taşların yerli yerine oturması, öyle

görülüyor ki bir süreç alacaktır.’ (04.11.2012 HAK-PAR 5. Büyük Kongresi’ndeki konuşmamdan)

Kürtler değişimin motoru

Kürtlere gelince.

Kürtler Ortadoğu’nun merkezinde bulunan ve başat konumda olan bir ulus. Ortadoğu’nun önemli dört devleti içinde, (Irak hariç) bütün ulusal demokratik haklarından yoksun bir biçimde yaşıyorlar. Kürtler özgürlük, demokrasi ve eşitlik için yüzyıldan bu yana kesintisiz bir mücadele yürütüyor. Kürt hareketi doğası gereği özgürlükçü ve değişimcidir. Kürtlerin yüzü Batı dünyasına dönüktür, Kürtler demokrat ve dünya ile barışık bir toplumdur. Nüfusu 40 milyon aşan Kürt toplumunun tercihini özgürlük ve demokrasiden yana kullanması Ortadoğu’nun değişiminde çok önemli bir faktör.

Kürtler özgürlük için mücadele ederken aynı zamanda buldukları ülkelerin demokratikleşmesine de önemli bir katkıda bulunuyorlar. Kürt toplumu bu yönüyle bölgede değişim ve demokrasinin önemli dinamiği durumunda. İlgili ülkelerin ve giderek Ortadoğu’nun demokratikleşmesi aynı zamanda Kürt ve Kürdistan sorununun çözümüne bağlı. Çünkü Kürt sorununun mevcut çözümsüzlüğü bölgenin değişim ve dönüşümü önünde bir pranga işlevi görüyor. Bölgenin demokrasiye ve barışa kavuşması söz konusu prangadan kurtulması ile mümkün.

*Bu yazı 11 Eylül 2013 tarihinde Habertürk’te katıldığım ‘Türkiye’nin Nabzı’ programının tartışma konusu olan ‘Kürtler ve Ortadoğu’ya ilişkin tuttuğum notlardan derlendi.

Barış Bu Kente Bir Başka Yakışacak

Mazhar KARA

Mazhar KARA

İstanbul ıslaktı. Baharı sevinçle karşıladıkları her halinden okunan ağaçların yapraklarında birikmiş çiğ taneleri kristali andıracak parlaklıktaydı. Kuşların eşsiz korusu motorların telaşlı homurdanmalarını bastırıyordu.

Yani bahar bildik sesiyle, serinliğiyle, renkleriyle ve bildik kokularıyla karşılamıştı seheri. Orhan Velinin İstanbul'u uyanmıştı.

İstanbul bu. Böyle uyanır ağır uykusundan. Burada, bu devasa kentte, hayat sabahın erken saatlerinde tarifsiz bir telaşla başlar, alabildiğine acelecidir. Hayatın bu telaşını, büyük bir uyumla başlayan kuşların muhteşem korusu ve geniş asfaltlarda hızla büyük gürültülerle ilerleyerek bu eşsiz koruyu bozan motor seslerinden anlıyoruz. Yaşama yarışına ilkin ekmekçiler, lokantacılar, börekçiler, büfeciler ve gazete dağıtıcıları uyanır bu kente. Nar yüzlü ekmekler, börekler pişer, çaylar demlenir, camların buğuları silinir. Hayat yoğun başlar barış günlerinde.

Uzatmayacağım. Konumuz İstanbul değil zaten. Çoluk

çocuk uyanmışız. İstanbul uyanmış. Tepeden tırnağa heyecan doluyuz hepimiz. Özlediğimiz bir yolculuğa çıkacağız. Özlemeden, heyecandan uykusuz geçen gecenin ardından Diyarbakır yolculuğumuz başlayacak az sonra..

Uyuşuk, uyku sersemi heyecanımız seherin serinliği, gecikmiş bir bahar ile şenlenen ıslak toprak koku ve kuşların başlattığı o eşsiz senfoni, telaşlı hayatın kanat çırpmaları ile uçup gidiyor.

Barış korkusuzca serin seherlere uyanmaktır beklisi de.

* * *

Biliyoruz ki Diyarbakır Newroz ile ısınır. Gün güleç ışıır, Dicle coşar, Mezopotamya'nın bereketli toprakları uyanır. Tohum eken nasırlı eller umuda sarınır. Ve tembel bekleyişler başlar, kâh duvar diplerinde, kâh cami avlularında, kâh kahvehanelerde, kâh meyhanelerde. Bu newrozda barışın tohumları serpildi. Şimdi aynı umutlu bekleyiş barışın hasat zamanı için başladı.

Vuslatın şerbetini içtik nihayet. İniyoruz. İstanbul'un serin seherinde üşüyen bedenlerimizi ısıtan Diyarbakır sıcaklığı, ruhumuza da iyi geldi. Oh be.. Ahmet ARİF 'ten Adiloş Bebe'yi mırıldanıyorum şimdi.

Bu şairler, düşünürler kentine barış başka yakışacaktır, biliyorum.

Gerçek Barış Kim Kuracak

Bu acılı kenti yönetenler, kör kavgaların mesulü kanlı girdapların içinden çıkıp bu sokaklara sinmiş kederi, korkuyu ve onun yarattığı kiri, pası silememiş, özensiz, yakışsız, zevksiz mimariyi ve imarı gözden geçirememişler. Bu sokaklar barışı layıkıyla karşılamaya hazır değil. Bu sesler, bu renkler özlediğimiz Diyarbakır'ın sesleri ve renkleri değil.

Örneğin Şivan PERWER'in avazı çınlat-

mıyor bu sokakları. "Size barışı vaat ediyoruz" diyenlerin Şivan'ın sesine koydukları ambargo devam ediyor. Şivan'ın

Barışın siyasetini yapanların asgari ölçülerde demokrasiyi, çağcıl demokratik değerleri özümsemiş, içselleştirmiş olmaları gerekir. İnsanlar duydukları kavramlarla değil, bildikleri gerçeklerin, bir ihtiyaç olarak bilince çıkardıkları değerleri talep haline getirmeliler.

nağmeleri olmadan bu barış eksiktir, bu kent yoksundur. Renkleri soluk, sesleri, sözleri yitmiş bir kent kültürel yoksundur. Hayatın bir kısım renklerini, seslerini solduranların gerçek bir barışı inşa etmeleri mümkün müdür?

Özgürlük olmadan, farklılığa tahammül olmadan, hoşgörü olmadan; yani sokaklar gerçek renklerine, seslerine, kokularına, biçimlerine kavuşmadan barış olur mu?

Barışın siyasetini yapanların asgari ölçülerde demokrasiyi, çağcıl demokratik değerleri özümsemiş, içselleştirmiş olmaları gerekir. İnsanlar duydukları kavramlarla değil, bildikleri gerçeklerin, bir ihtiyaç olarak bilince çıkardıkları değerleri talep haline getirmeliler. Evdekilere sopa sallayanların dışarıda insan hakları ve barış havarisi kesilmesi, barışı ve demokrasiyi gündelik siyasetin gereği olarak sıkça dile getirmeleri, onların demokrasiyi ve barışı kuracak kadar demokrat oldukları anlamına gelmez.

Bu sokaklar en çok barışı, huzuru, kardeşliği ve özgürlüğü kuracak, içerikli, dayanımlı, bilgili ve bilinçli Kürt aydınlarına ihtiyaç duyuyor. Bu sokaklar, bu ihtiyacı her hali ile anlatıyor. Ancak insanlar alabildiğine ketum. "Barış istiyoruz", "artık barış gelsin" cümleleri ile başlayan bu talebinin ötesi sorunlu. Barışın içeriği, kapsamı, anlamı üzerine yorum yapmaya

istekli kimse çıkmıyor. Belediyenin belediyeçilik anlayışı ve hizmetleri ile ilgili yönelttiğimiz sorulara verilen tepkiler de öyle. Bu yönlü sorularımıza karşılık kuş-

Barış için daha kaç bin kişinin ölmesi, kaç kadim kentin, kasabanın köyün yakılıp yıkılması gerekir. Gerçek bir barışın, demokrasinin ve adaletin inşasında kullanacak maddi kaynağın ne kadarı, ölümün, gözyaşının, acının ve kederin çoğaltılması için heba edilecek?

kulu, tedirgin, hazırlıksız insan bakışları ile alıyoruz cevaplarımızı. Yıllarını bu kentte geçirmiş biri olarak, bu bakışlardan derleyebiliyorum cevaplarımı.

Cahit Sıtkı Tarancı'nın müze evini gezirken, "memleket isterim" şiirini bir kez daha okudum. Başbakan da "Kürt Açılımını" bu dizeleri okuyarak başlatmıştı hani. Ben de bu dizeleri bugün bambaşka bir duyarlılıkla okudum. Bu şairler kentini çok özlediğimi bir kez daha anladım. Barışın keşfine çıkmış bir kâşif edasıyla etrafıma bakarak, barış bu kente bir başka yakışacak diyerek derin bir iç çektim. Diyarbakır'ın siyah ve gri renkli taşlarından örülmüş avluda Tarancı'nın "yaş otuz beş" şiirini okurken de, kırkını geçkin bir şair olarak içime doğru zorlu bir yolculuğa başlamaktan alamadım kendimi. Yıllarca yaşadığım bu kentin bütün sokaklarını yeniden keşfedercesine gezme arzumu dizginleyemedim. Her bir taşına onlarca kez bastığım, kimi zaman telaşlı, kimi zaman sevinçle, hüznüyle gezdiğim bu kadim sokaklarda yeni şeyler keşfetmeye çalışıyorum. Diğer arkadaşların hallerinden de benzeri duygu durumlarını seziyorum.

Bu hisler içinde, Ziya Gökalp'ın Müze evini de bir kez daha gezdik. Bu kadim kentin kara taşlardan örülü Kürt Konağına yabancılaşmış düşüncelerinden doğan ruhsal sıkıntısı resimlerine kadar siniş gibi.

Diyarbakır'da Dengbêjler evi var bir de gezilecek. Dengbêşler Evinde(Mala Dengbêjan) dengbêjlerin o bildik iç titreten gırtlak nağmeleri ile kulaklarımın pası temizlendi. İnanıyoruz ki barış bu kente bir başka yakışacaktır. Bu kentte hakim siyasal anlayış tarafından , genel geçer evrensel bir doğru gibi algılanan "özgürlük, uğruna kan dökülmeden kazanılmaz" sloganı bir kez daha, barışa hasret bu kentin kadim bir küçesinde(sokağında), acılar tarihinin taşıyıcıları olan degbêjlerin huzurunda insansı bir sohbetin önünü kesti.

Anlaşıyor ki şahinlerin ideolojik hegemonyası derinlemesine devam ediyor.

Barış için daha kaç bin kişinin ölmesi, kaç kadim kentin, kasabanın köyün yakılıp yıkılması gerekir. Gerçek bir barışın, demokrasinin ve adaletin inşasında kullanacak maddi kaynağın ne kadarı, ölümün, gözyaşının, acının ve kederin çoğaltılması için heba edilecek?

Oysa tarihin hiçbir evresinde, hiçbir savaş, savaşanlar açısından bir özgürlük, imar, inşa, ekmek ve barış getirdiği görülmemiştir. Bu nedenledir ki insanlık, yakın geçmişinde yaşadığı ağır, acı deneyimlerden dersler çıkararak, gelinen aşamada karşıtlar, zıtlar, karşıt çıkar grupları ve toplumsal sınıflar arasındaki mücadeleyi artık evrensel hukuk kuralları çerçevesi içine almıştır. Mücadele barışçıl, kansız, acısız ve daha da etkili bir biçimde sürüyor. Şairin dediği gibi: "... Ve sürecek, yeryüzü aşkın yüzü oluncaya dek."

* * *

İlelebet payidar kalacak bir "ulus devlet" inşa siyaseti, yıllardır bu topraklarda süregelen bu kanlı girdabı meydana getirmiştir. Ama savaşın aç ve sefil bıraktığı, barışa susamış kadim sokakların bu kanlı girdaba daha fazla tahammülü kalmadığını görüyoruz.

Biliyoruz ki barış umudu, barışın yaydığı

insancıl enerji, çok daha güçlü bir dönüş-türücü etkiye sahiptir. Bu insancıl damarın bu kadim kentin, bu şairler, bilginler diyarında, ne denli derinlere işlemiş olduğunu biliyoruz.

Surlardan Hewsel Bahçelerine sıcak bir akşamüstü, mehtap öncesi derin huşu içinde bu gök kubbenin usta şairi Ahmet Arifi anmak... Bu surlardan büyük aşkların, hüznlerin, sevinçlerin, hatta kanın ve kıyımın yorgunluğunu sırtlamış Dicle nehri vadisini ve Karacadağ'ı izlemek.. Yakın zamana kadar Kürtler açısından zulüm dağıtan bir adalet sarayı ve zindan olarak kullanılan muhteşem manzarasıyla İçkale'yi gezerken "Hasretinden Prangalar Eskittim" i okumak...

Şimdilerde tarihsel kültürel bir miras olarak turizme açılmak üzere restore edilen ve

bir bölümü şimdiden sergi sarayı olarak kullanılan bu eski zamanlar zindanda ünlü Kürt siyasetçi ve yazarlardan Musa Anter'in ve Kemal Burkay'ın burada yazılmış dizelerine dokunmak...

Gün son ışık huzmelerini alıp giderken Diyarbakır az sonra eşsiz bir mehtaba gömülecektir. Yakın bir gelecekte bu kent de kuş sesleri ve ekmek kokusuyla seheri karşılayacak, kursun seslerini, seher baskınlarına giden araçları ürkütücü seslerini kısa sürede unutturacaktır.

Ey Şairler, yürekli insanlar, barışseverler uyanın! Şimdi barış şarkılarını çoğaltma, barışın yeni şiiri yazma zamanıdır.

İnanıyoruz ki barış yakın bir zamanda sükün edecektir. Ve barış bu kente bir başka yakışacaktır.

Cumhuriyet Dönemi Türk Milliyetçiliğinin Kürtlere Yaklaşımı

Ali Haydar KO'

20.yüzyılın ilk çeyreğinden beri Kürdistan meselesini dış ülkelerin veya dış mihrakların kısırtıcılığına da bağlayan Türkiye Cumhuriyeti, bu siyasi yaklaşım ve propagandalarla Kürt ulusu üzerinde askeri ve idari tedbirlerle baskı oluşturarak, Kürdistan'a yerleşme ve orada kalıcılaşan merkezi bir Türk idaresini kurma siyaseti izlemiştir. 19.yüzyılın son çeyreğinden sonra nüfuz sahibi Kürtler arasında gelişme göstermeye başlayan bağımsız bir Kürdistan devleti kurma duygusu ve düşüncesi, cumhuriyet dönemi Türkçü kadroları fazlasiyle ürküttüğünden, Osmanlı imparatorluğunun son yıllarından beri bağımsız Kürdistan devletini kurma duygusuna sahip olan nüfuz sahibi Kürt aydınları, Şeyhleri, Seyitleri, beyleri, bürokratları ve onların takipçileri Türk yönetimi tarafından soykırım yoluyla öldürülerek, yok edildiler.

Ayrıca Ankara yönetimi, 1924'ten sonra gerek iç kamuyunda ve gerekse dış kamuyunda çok yönlü propagandalar yaparak, "cahil bir cemaat" olarak nitelendirdiği Kürtlerin devlet kurma vasıflarına sahip olmadıkları biçimindeki aşağılamalarla

Türk ırkının üstün vasıflarını temsil etmiş olan Ankara yönetimi, Türkçülüğü, Türk tarihini, Türk kültürünü, Türk dilini ve siyasi anlamda gücünü askeri vesayetten alan Türk idari otoritesini Kürtler arasında gelişme gösteren bağımsız devlet kurma duygusunu yok etmek için birer önemli siyasal öge olarak kullanıyordu. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu fikri olarak kabul edilen resmi ideoloji/Kemalist idarenin temel hedeflerinden biri Kürt ulusunu tamamiyle yok etme biçiminde idi.

kamuoyunu yönlendiriyordu. Örneğin Türkiye'nin Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras (1925-1939 tarihleri arasında dışişleri bakanlığı yapmıştı. Osmanlı devrinde İttihat ve Teraki Cemiyeti'nin Merkez-i Umumi üyesi idi), İngiliz elçisi ile yaptığı bir görüşmede Kürt ulusunu kastederek; "artık günümüzde küçük milletlerin bağımsız olarak kendi başlarına var olmaları mümkün olmadığını... , "korkunç geri kalmış" kültürel yapıları ile Kürtlerin Türkiye'nin genel yapısı içerisinde erimelerinin bile söz konusu olmadığını belirtmiştir. Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları yerlere yerleştirilecek olan medeni ve gelişmiş Türklerle ekonomik yaşam mücadelesinde rekabetleri işe yaramayacağından, Amerikan yerlileri gibi soyları tükenmeye mahkum olduğu tespitini yapmıştı." (bkz. Tevfik Rüştü Aras, Gazete yazıları-1946-1947. Tevfik Rüştü Aras, Atatürk'ün dış politikası. Tevfik Rüştü Aras Lozan'ın izlerinde On yıl. Pro, Fo, 371, 1927: E 256/ 74/ 65 aktaran Martin Van Bruinessen).

Türk ırkının üstün vasıflarını temsil etmiş olan Ankara yönetimi, Türkçülüğü, Türk tarihini, Türk kültürünü, Türk dilini ve siyasi anlamda gücünü askeri vesayetten alan Türk idari otoritesini Kürtler arasında gelişme gösteren bağımsız devlet kurma duygusunu yok etmek için birer önemli siyasal öge olarak kullanıyordu. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu fikri olarak kabul edilen resmi ideoloji/Kemalist idarenin temel hedeflerinden biri Kürt ulusunu tamamiyle yok etme biçiminde idi. Örneğin 1925-1940 yılları

arasında merkezi Ankara yönetimi tarafından Kürdistan'da gerçekleştirilen soykırım felaketlerinin sonuçlarına bakıldığında, Kemalist idarenin Kürdistan'ı nasıl algıladığını veya Kürtler üzerinde oluşturduğu yok etme siyasetini görmek mümkündür.

Yani Türkiye yönetimi, Türkçülüğü mutlak bir şekilde Kürdistan'da propaganda ederek, Türk idaresinin en önemli siyasi uygulaması telaki ederek, çeşitli askeri/idari kurumlar aracılığıyla

Kürtlere kabul ettirme politikasını izlemişti. Merkezi idarenin talimatları doğrultusunda hareket etmiş olan dönemin Türk basını, Türk idaresinin Kürtlere yönelik gerçekleştirdiği soykırım, asimilasyon ve Kürtlerin kendi vatanları olan Kürdistan'dan zorunlu göçertilmesi felaketlerini resmi/Kemalist ideolojinin çıkarlarıyla örtüşecek şekilde algılayarak şöyle propaganda ediyorlar idi: "hükümetimiz şark vilayetlerinde çağdaş Türklüğü, cumhuriyet ideolojisini ve demokrasi idaresini yerleştirmeye çalışmaktadır"

Örneğin 1927-1935 yılları arasında Kürdistan'ın her yeri, Türk modernleşmesi, Türk dili, Türk eğitimi, Türk kültürü, Türk giyimi, Türk gelenekleri, Türk tarihi ve yüce Türk ulusunu temsil eden motiflerle/duygularla şekillendirilerek-bezenerek, Türk ulusçuluğunun temelini teşkil eden bu düşüncelerle Türkleştirilen Kürtlerden ortak bir köken, ortak bir vatan ve ortak bir siyasal buluşma paydası yaratılma siyaseti izlenmişti.

Türkçülük duygusuna dair ideolojik çalışmalar cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren kanuni-cezai tedbirlerle düzenli bir şekilde Kürdistan'ın da dahil olduğu ve Türk vatanının bölünmez bir bütünü olarak tarif edilen "misak-ı milli" sınırları dahilinde yaygınlaştırılması öngörülmüştü. Örneğin 1928'den itibaren "vatandaş Türkçe konuş" "Dün çocuklar okuyordu, bu gün bütün millet okuyor" uygulaması ile Türklerin yaşayış biçimlerine ve Türk diline yabancı olan Kürtlere, Türk dili öğretilerek, Türklüğün yaşayış bi-

Celadet Ali Bedirhan konu hakkında şunları dile getirmektedir: “..Türkiye Cumhuriyeti’nin çıkardığı bu kanun Kürdistan’ın Kürtlerden boşaltılmasını ve yerine Türklerin yerleştirilmesini amaçlamaktadır. Doğdukları topraklardan sürgün edilmiş ve Türklerin arasına dağıtılmış olan Kürtler, yüzyıllar geçtikçe anadillerini unutacaklar, gelenek ve göreneklerini kaybedecekler, Türklüğe asimile olacaklar ve Türkleşeceklerdir...”

çimi içinde eritilmeleri öngörülmüştü. Ankara yönetimi, Türk dilini ortak ana dil haline getirme çabalarını da ihmal etmeyerek, idari ve eğitim uygulamaları ile (okullar, Millet Mektepleri, Seyyar Aşiret Muallimleri Cemiyeti, Halkevleri, Köy Enstitüleri, köy odaları vs.) geleceğe yönelik Kürtlerden sadece Türkçe konuşan bir cemaat yaratmaya çalışıyordu.

1925-1938 yılları arasında Kürdistan’da öldürülen Kürt ailelerinden geriye sağ kalan 7-8 yaşlarındaki kız çocukları ile Batı Anadolu’ya zorunlu sürülen Kürt ailelerin kız çocukları ellerinden alınarak, Türk ailelere evlatlık adı altında hizmetçi olarak verilerek, Türk okullarında okuttularak, Türkçe öğretilerek, bu Kürt kız çocuklarının Türk kültürü içinde eritilmeleri sağlanmıştı. Türk yönetiminin insani, hiç bir ahlaki değer taşımayan bu acımasız uygulamaları sonucunda öldürülen veya zorunlu göçertilen Kürt ailelerin 7-8 yaşlarındaki kız çocuklarına karşı Türklük ve Kemalist ideoloji çıkarları doğrultusunda gerçekleştirdiği bu zulümler, tarifi çok zor siyasal bir ırkçı yaklaşımı karşımıza çıkarmaktadır. Örneğin 1934’te Kürtlerin mecburi iskana tabi tutulmasına tepkisini gösteren dönemin Kürt aydınlarından Celadet Ali Bedirhan konu hakkında şunları dile getirmektedir: “..Türkiye Cumhuriyeti’nin çıkardığı bu kanun Kürdistan’ın Kürtlerden boşaltılmasını ve yerine Türklerin yerleştirilmesini amaçlamaktadır. Doğdukları topraklardan sürgün edilmiş ve Türklerin arasına dağıtılmış olan Kürtler, yüzyıllar geçtikçe anadillerini unutacaklar, gelenek ve göreneklerini kaybedecekler, Türklüğe asimile olacaklar ve Türkleşeceklerdir...” (bkz.Celadet Ali Bedirhan, Kürt so-

runu üzerine, Kürtlerin sürgün edilmesi ve dağıtılması yasası).

1925-1938 yılları arasında Kürdistan’da öldürülen ailelerin 7-8 yaşlarındaki kız çocuklarıyla,Türkiye’nin orta ve batı vilayetlerine zorunlu göçertilen Kürt ailelerin kız çocukları Türkleştirme politikalarının en önemli dinamik kesimi olarak görülmüştü. Örneğin Türk Tarih Tezinin hazırlandığı dönemde diktatör

Atatürk 1931’de özellikle Kürt çocuklarını içine alan şu açıklamayı yapmıştı: “..Efendiler, yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize görecekları tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel ve her seyden evvel Türkiye’nin istiklaline, kendi benliğine, ananati milliyesine düşman olan bütün anasır-la mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir. Beynelmilel vaziyeti cihana göre böyle bir cidalin istilzam eylediği anasır-ı ruhiye ile mücehhez olmayan fertler ve bu mahiyette fertlerden mürekkep cemiyetlere hayat ve istiklal yoktur..“(bkz.Enver Ziya Karal, Atatürk’ten düşünceler. Afet inan,Türk çocuklarına tarih notları-1929).

Büyük bir nüfusu teşkil eden bu Kürt kız çocukları, yirminci yüzyıl Kürt tarihinin belki de en hüzünlü ve en acılı dönemini oluşturmaktadır.

1925’ten beri Kürtler arasında nesilden nesile aktarılan bu hüzünlü olgu,Türk yönetiminin, Kürt çocuklarına reva gördüğü bu muamelelerle yüzleşerek, yaşamlarına bu duygu yüklü acılı/hüzünlü felaketlerle devam etmişler/etmektedirler. Ankara rejiminin Kürdistan’ daki vahşi ve insani olmayan bu uygulamaları Kürtler arasında nesilden nesile hikaye biçiminde anlatılarak, aktarılmaktadır. Erkek Kürt çocukları ise, ailelerinin intikamlarını alabilecekleri korkusu ile genellikle soykırımların yapıldığı alanlarda aileleriyle birlikte öldürülmüşlerdi.

Türk ırkçılığı esas alınarak sömürge Kürdistan’a yönelik Kürtleri yok etme niyetiyle gerçekleştirilen soykırım, asimilasyon ve Kürtlerin zorunlu iskanlara tabi tutulmalarına dair politikaların uygulamasında tek parti yanı

1950'den sonra çok partili dönem (siyasal güç kazanmaya çalışan Türk partileri) gibi önemli siyasal geçiş evrelerinde/savaş dönemlerinde Kürtlerin desteğine ihtiyaç duyan Türkçü kadrolar, eşitlik, hak, hukuk, adalet, kardeşlik, osmanlılık, islamlık, ümmetçilik, halkçılık ve ortak vatan gibi söylemlerle Kürtlerin desteğini alarak güç kazanmışlar idi/kazanmaktadırlar.

ırkçı bir ideolojiye sahip CHP'nin payı çok büyüktür. Örneğin; CHP'nin 1927 yılında kabul edilen programının 8. Maddesi, " her Türk vatandaşı Türk kültürünü ve fırkanın bütün umdelerini bihakkın kabul etmiş olması şartı ile partiye üye olabilir." 1931 yılında ise parti programına ayrıca şunlar da eklenmişti: (...her Türk vatandaş, Türkçe konuşmakta bulunmuş, Türk kültürünü ve fırkanın bütün umdelerini benimsemiş ise fırkaya girebilir..) 1931 yılında yapılan bu değişiklikle, CHP Türkçeyi ikinci bir dil olarak konuşan yurttaşların partiye üye olamayacağını ilan ediyordu. CHP kendisini Türklerin partisi olarak tanımladıktan sonra, partinin 1931 yılında yapılan Üçüncü Kongresi'nde temsil edilmeyen 10 ilin tamamı Kürt illeri idi. CHP'nin bu illerde örgütlenmemesinin yegane sebebi partinin Kürtlere ilişkin politik tavrından dolayı, Kürtlerin de, Kürdistan'da soykırım siyaseti izleyen CHP'ye karşı gösterdiği siyasal tavır ve sömürge Kürdistan'da egemenlik kurmuş olan Türk idaresinin red edilmesinden ileri geliyor idi.

Devlet, hükümet, meclis ve Türk ırkçılığını temsil eden parti demek olan CHP Kürtleri, Kürtlerde CHP'yi Kürdistan'da reddediyordu. CHP, Türk rejiminin tek siyasal yürütücüsü olarak Kürtler üzerindeki soykırım ve zulümleri talimatlarla yönlendirdiğinden dolayı, 1950'den sonra Kürtler, CHP'yi dışlamayı tercih etmişler idi....(bkz. Hakkı Uyar, Tek parti dönemi ve CHP. Mete Tuncay, Türkiye Cumhuriyeti'nde tek-parti yönetiminin kurulması-1923-1931. Erik J.Zürcher, Atatürk imgeleri, savaş, devrim ve uluslaşma Türkiye tarihinde geçiş

dönemi 1908-1928, Erik Jan Zürcher, Cumhuriyetin ilk yıllarında siyasal muhalefet Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası-1924-1925. Erik J.Zürcher, Modernleşen Türkiye'nin Tarihi) Örneğin bahsi geçen 10 Kürt vilayetinden mebusların seçilmesi yasak olduğundan, bu Kürt vilayetlerini temsilen Kürdistan'daki soykırımlarda başarılı görülen Türk generalleri ve bürokratları CHP, yani diktatör M.Kemal Atatürk tarafından mebus olarak atanıyordu.

20.yüzyıl Kürt ve Türk ilişkileri, sömürge Kürdistan'da yaşanmış olan tarihsel olaylar bilimsel bir bakış açısı ile incelendiğinde, CHP, Osmanlı imparatorluğunun son yıllarında Türk-Turan ideolojisi ile hareket etmiş olan İttihat ve Terraki Partisi'nin (1889-1919) Merkez-i Umumi kadroları tarafından 1919'dan sonra tasarlanmış, Türk ırkçılığını esas alan aynı siyasal anlayışın takipçisi olarak 1923'te resmen kurulmuştu. CHP, 1923'ten sonra Kürdistan'da yapılan bütün soykırımların ve zulümlerin baş sorumlusu olarak karşımıza çıkmakta ve içinde yaşadığımız yirmi birinci yüzyılda da Türk ırkının üstünlüğünü ve Türkçülük ideolojisini (daha önceleri yani 1930'lardan sonra Türk ırkçılığını "Halkçı" kavram maskesi altında yapmıştı) kamuoyunda demokrasi, hak ve adalet maskesi adı altında değişik ırkçı propaganda söylemleriyle savunarak, Kürtlere karşı mutlak bir şekilde değişmeyen kesintisiz ırkçı bir siyasal düşmanlık beslemektedir.

1913'ten beri Kürt kimliğini yok etmek için çaba harcayan Türkçü kadrolar, zaman zaman iki ucu açık siyasal kavramlarla ya da üstü kapalı maskeli söylemlerle Kürtlerin karşısına çıkmakta idi. Örneğin 1908 darbesi, 1912-1913 Balkan Savaşları, 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı, 1918-1923 işgalden kurtulma dönemi ve 1923'ten sonra Cumhuriyet dönemi ve 1950'den sonra çok partili dönem (siyasal güç kazanmaya çalışan Türk partileri) gibi önemli siyasal geçiş evrelerinde/savaş dönemlerinde Kürtlerin desteğine ihtiyaç duyan Türkçü kadrolar, eşitlik, hak, hukuk, adalet, kardeşlik, osmanlılık, islamlık, üm-

Türk tarihini, Türk kültürünü, Türk geleneklerini, Türk yaşam biçimini ve Türk dilini Kürtler arasında asimilasyon programlarıyla yaygınlaştırma siyasetini izleyerek, Kürt ulusunu kültürsüz, tarihsiz, dilsiz, köksüz-geçmişsiz ve belleksiz olarak algılayarak, buna benzer uyduruk siyasi anlayışlarla Kürtleri aşağılayarak, bununla Kürtler arasında Osmanlı devletinin son yıllarında varlığını göstermiş olan “devlet kurma duygusunu” yok etmeye çalışıyorlardı.

metçilik, halkçılık ve ortak vatan gibi söylemlerle Kürtlerin desteğini alarak güç kazanmışlar idi/kazanmaktadırlar.

Türkçü kadrolar, bahsi geçen her siyasal geçiş dönemi esnasında ve sonrasında soykırım niyeti ile Kürtleri yok etmeye çalışmışlardı. Türk milliyetçiliği yani Türk ırkçılığı, 1913'ten beri Kürdistan'da gerçekleştirdiği etnik temizlik ve soykırımlarla siyasal güç kazanarak, Kürdistan'ı “misak-ı milli” veya bölünmez bir bütün olarak tarif edilen Türk vatanının sınırları içine alarak, askeri vesayet ile Kürt ulusu üzerinde milli hakimiyetini korumaya çalışmıştı/hala çalışmaktadır.

Osmanlı devletinin yıkılış dönemine kadar ismi bile okunmayan Türk dilinin günümüzde Kürt ve Türklerin ortak dili olarak kabul görmesi, 1923'ten sonra başta diktatör M.Kemal Atatürk olmak üzere Türkçü kadrolar tarafından planlı bir şekilde tasarlanan programlar ile Kürdistan'da yapılan soykırım, asimilasyon, şiddet ve zulümlerin bir sonucudur. Örneğin 1936'da yapılan üçüncü Türk Dil Kongresi'nde diktatör M.Kemal Atatürk şunları dile getirmişti: “.. Milliyetin çok bariz vasıtalarından biri dildir. Türk milletindenim diyen insan, her şeyden evvel ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk kültürüne, topluluğuna bağlılığını iddia ederse buna inanmak doğru olmaz...” (bkz.Utkan Kocatürk, Atatürk'ün fikir ve düşünceleri. Şemsettin Günaltay-Hasan Reşit Tankut, Dil ve tarih tezlerimiz üzerine gerekli bazı izahlar, Devlet

Basımevi, İstanbul, 1938. Orhan Türkdoğan, 50.yılında Atatürk'ün dil ve tarih tezi, Türk milli eğitiminin dünü, bugünü ve geleceği). Ankara yönetimi tarafından 1930'lardan sonra meclis yoluyla çıkarılan çeşitli kanuni ve cezai tedbirlerle hazırlanan planlı programlarla, siyasi yönelimlerle ve “vatandaş Türkçe konuş” sloganı ile sömürge Kürdistan'da Türk dilinin yaygınlaştırılması sağlanmıştı.

Yüzyılın başında Kürdistan'da hiç bilinmeyen bir dil olan Türkçe, yirminci yüzyılın sonunda ise her Kürt'ün konuştuğu veya yazdığı bir dil haline getirilmesi sağlanmıştı.

Ankara merkezli Türkiye Cumhuriyeti devletini kuran Türkçü-ırkçı kadrolar, Kürdistan topraklarını, “bölünemez-parçalanamaz Türk vatanı” olarak tasavur edilen misak-ı milli sınırlarının içine alarak, hayali düşüncelerle, uyduruk bilgilerle yaratılan Türk tarihini, Türk kültürünü, Türk geleneklerini, Türk yaşam biçimini ve Türk dilini Kürtler arasında asimilasyon programlarıyla yaygınlaştırma siyasetini izleyerek, Kürt ulusunu kültürsüz, tarihsiz, dilsiz, köksüz-geçmişsiz ve belleksiz olarak algılayarak, buna benzer uyduruk siyasi anlayışlarla Kürtleri aşağılayarak, bununla Kürtler arasında Osmanlı devletinin son yıllarında varlığını göstermiş olan “devlet kurma duygusunu” yok etmeye çalışıyorlardı. Tarifi dünyada pek nadir görülen Türk ırkçılığının en acımasız yönlerinden biri, Türk ulusçuluğu adına 1925-1940 yılları arasında Kürdistan'da gerçekleştirdiği soykırımlarda öldürdüğü ve zorunlu göçertmeye tabi tuttuğu Kürt ailelerin 7-8 yaşlarındaki Kürt kız çocuklarını asimilasyon uygulamalarının en önemli dinamik gücü olarak değerlendirmiş olmasıdır. Yirminci yüzyıl Kürt tarihinin en hüznümlü dönemini oluşturan bu vahim olay, Türk milliyetçiliğinin-ırkçılığının insani bir ruh taşımayan karakterini karşımıza çıkarmaktadır.

Sonuçta, Türkiye devletini kuran Türkçü kadrolar,ırkçılığı esas alan Türk milliyetçiliği adına 1923'ten sonra yeni bir insan yaratma

yani yeni Türk cemaatini ortaya çıkarma algısı ile tamamiyle inkar edilen Kürt ulusunu soykırım politikalarının bir parçası olan gericilikle, cahillikle aşağıyorlardı. Ayrıca o tarihlerde (1930'lar sömürge Kürdistan'da yapılan propagandalarda Kürtler, büyüyen, kalkı-

nan, gelişen çağdaşlaşan modern Türkiye'nin ilerlemesi önünde engel olarak görülüyordu. Bu siyasi anlayış ile hareket eden Ankara yönetimi, yaklaşık yüzyıl boyunca Kürt ulusunu baskı altında tutmaya çalışarak, sömürge Kürdistan'daki hakimiyetini korumaya çalıştı. 1908'den sonra gelişme göstermeye başlayan Türk milliyetçiliği, siyasi geçiş dönemlerinde siyasal iktidar gücüne sahip olabilme niyetiyle Kürtlerin desteğini alabilmek için; osmanlılık, islamlık, ümmetçilik, halkçılık eşitlik, hak, hukuk, adalet, kardeşlik, ve ortak vatan gibi iki ucu açık maskeli söylemlerle Kürtlerin karşısına çıkmıştı/çıkılmaktadır. Her geçiş döneminin sonucunda istediği iktidar gücüne ulaşan Türk milliyetçiliği, etnik temizlik niyeti ile Kürdistan'a yönelik düzenlediği askeri seferlerle Kürt ulusunu baskı altında tutmaya çalışıyordu/çalışmaktadır.

İçinde yaşadığımız yirmi birinci yüzyılda yani 2008'den sonra Ortadoğu, Kafkasya ve Balkan bölgelerinde yani eski Osmanlı devleti sınırlarında siyasal güç (şimdilik iddia edilmekte) kazanma niyetiyle hareket etmeye çalışan Türkiye yönetimi, sömürge Kürdistan'da Türk idari sistemi ile kopuşun sınırlarına gelmiş bulunan Kürtleri yeniden Türk sömürge idaresi altında yaşatmaya zorlamakta, bahsi geçen bölgelerde si-

Özellikle son zamanlarda Ankara yönetimi, Kürtlerin karşısına barış söylemleriyle çıkararak, sık sık hak, hukuk, adalet, ortak anayasa, eşitlik ve ortak vatan gibi kavramları kamuoyunda propaganda ederek, dolaylı olarak ortak vatanının Kürtlerden ve Türklerden oluşacağı söylemlerini de dile getirmektedir.

yasi ve ekonomik güç kurabilmek için Kürtlerin desteğini almaya çalışmaktadır. Ayrıca bir yönü ile Kürtler hala gelişen, büyüyen, ekono-

mik olarak kalkınan ve ileriye yönelik çağdaşlaşan Türkiye'nin önünde engel olarak değerlendirilmektedir. Özellikle son zamanlarda Ankara yönetimi, Kürtlerin karşısına barış söylemleriyle çıkararak, sık sık hak, hukuk, adalet, ortak anayasa, eşitlik ve ortak vatan gibi kavramları kamuoyunda propaganda ederek, dolaylı olarak ortak vatanının Kürtlerden ve Türklerden oluşacağı söylemlerini de dile getirmektedir. Bütün bu söylemlerin siyasal doğruluk ve yanlışlıklarına dair sonuçları (Çözüm ve barış adı altında daha yeni başlayan bir süreç olduğundan) şimdilik söylemek mümkün değildir.

Kürtler, Türk milliyetçiliğinin/Türk idaresinin 1913'ten beri Kürdistan'daki soykırımlarını, asimilasyon politikalarını zorunlu göçertmeleri, zulümleri ve Kürt ulusuna reva görülen haksız felaketleri Kürt tarihinin unutulmayan hafızası-belleği olarak arşivleyebilirlerse ve bu arşivsel hafızadan yararlanabilirler ise, Kürt-Türk diplomatik ilişkilerinde daha fazla başarılı olabileceklerini, ayrıca 1925'ten beri Türk yönetimine karşı yürüttükleri bağımsızlık ve özgürlük mücadelelerine dair ulusal amaçlarına yani kurabilecekleri Kürdistan devletine daha sağlam bir siyasal zemin üzerinden ulaşabileceklerini söylemek mümkündür.

İslam Öncesi Kürt Şiirinde Yaresan- Aleviliği (*)

Mehmet BAYRAK

Mezopotamya ve Anadolu; tarihsel geçmişi yedibin yıla dayanan, yazının ilk kullanıldığı bir coğrafya olmasının yanı sıra, birçok köklü uygarlığın ve halkın gelip geçtiği kültür ve uygarlık beşikleridir. Tüm bu halklar, kültürler ve uygarlıklar birbirlerine karışarak, birbirlerine eklenerek ve birbirlerini etkileyip dönüştürerek bugünlere geldiler. Bu halkların bir bölümü, süreç içerisinde diğer halklara karışarak yeni bir kimlikle yaşamaya devam ederken, bir bölümü tümüyle yokolup gitti. Bunlara bugün, arkaik halklar ve kültürler deniyor.

Ancak, özellikle güçlü uygarlıkların, dillerin ve kültürlerin, günümüze miras olarak bir kültür birikimi ve mozayici bıraktıkları açıktır. Bir piramit örneğinde olduğu gibi, sonraki kültürler öncekilerden etkilenecek şekilde yükselmeye devam edegeldi. İşte, bu uygarlıkların varislerinden biri olarak bu

mozayiğe katkı sunan en kadim ve önemli halklardan biri de Kürtler'dir. Dolayısıyla, eski Mezopotamya ve Anadolu şiirinin

Son zamanlarda MHP tandanslı bazı çevreler, Kürtler'in bir Türk boyu olduğunu savunabilmekte ve buna kanıt olarak da Yenisey anıtlarında " Kürt el hanı Alp Urungu" diye bir ibare geçtiğini söylemektedirler. Oysa, bu ibarenin doğrusu "Körtle Han Alp Urungu" şeklindedir ve "körtle", "güzel" anlamındadır.

halkalarından birisi olması da son derece doğaldı.

Bir görüşe göre, en eski edebiyat türü şiirdir. Düzyazılı anlatı türü ondan sonra doğmuştur. Tahmin edildiği gibi, insanlar çok eski zamanlardan beri şiir söyledikleri halde, bunları çok sonraları yazıya geçirebilmişlerdir. Bir başka söyleyişle eski ozanlar şiir yazmaz, söylerlerdi. Bu gelenek âşıklar açısından bugün bile geçerlidir.

Eski uygarlıkların şiirleri, dünyanın gelişmiş ülkelerinde çeşitli antolojilere konu olduğu gibi; 1974'ten başlayarak Türkiye'de de kimi kitaplara konu olur. (Bkz. T. S. Halman: Eski Uygarlıkların Şiirleri, İst. 1974). Bu şiirler Mezopotamya'dan başlayarak eski Yunan, Çin, Hint, Arap yarımadası, Afrika, Orta ve Güney Amerika ve Asya üzerinden Pasifik'e kadar uzanıyor.

İslâm Öncesi Türk Şiiri

Hemen belirtelim ki, İslam öncesi Türk şiiri ile amaçlanan, MS. 6. yüzyılda İslamın doğuşundan önceki şiir değil; Türkler'in İslâm'ın etkisine girmeden önceki en eski dönemdir. Prof. Dr. Reşit Rahmeti Arat'tan sonra, eski Türk şiiri üstüne başlıca çalışmaları yapan Prof. Dr. Talat Tekin, bu dönemi şöyle özetliyor:

„Türk şiirinin en eski dönemi, pek de

uygun olmamakla birlikte, (İslâm öncesi Türk şiiri) olarak adlandırılabilir. Bu dönemin, teorik olarak, başlangıçtan XI. yüzyıla kadar sürmüş olduğu düşünülebilir ise de, Türk şiirinin bize kadar gelebilen en eski örneklerinin VIII. yüzyıldan kalma olduğu gözönünde tutulursa, İslâm öncesi Türk şiirinin VIII- XI. yüzyıllar arasındaki dönemi kapsadığı söylenebilir. İslâm öncesi Türk şiir geleneğinin Doğu Türkistan'daki Budist Uygurlar arasında XIII. yüzyıl sonlarına kadar devam etmiş olduğu dikkate alınırca, bu dönemi, VIII-XIII. yüzyıllar arası, yani aşağı yukarı altı yüz yıllık bir dönem olarak kabul etmek gerekir.“ (Prof. Dr. T. Tekin: İslâm Öncesi Türk Şiiri, Türk Dili Dergisi, Ocak-1986, s. 3)

Bilinen ilk yazılı Türkçe ürünler, Batılı şarkıyatçılar tarafından bulunup okunan 8. yüzyıla ait Orhon ve Yenisey yazıtlarıdır. Bazı doğubilimciler, eski Türk hükümdarları adına dikilen bu yazıtlardaki metinleri şiirsel örnek olarak nitelendirse de, çoğu bilim adamları bu metinleri düz anlatı eserleri olarak kabul etmektedir. (Bu yazıtları bulup okuyanların tümü Batılı bilimadamları olduğu halde, son zamanlarda MHP tandanslı bazı çevreler, Kürtler'in bir Türk boyu olduğunu savunabilmekte ve buna kanıt olarak da Yenisey anıtlarında " Kürt el hanı Alp Urungu" diye bir ibare geçtiğini söylemektedirler. Oysa, bu ibarenin doğrusu "Körtle Han Alp Urungu" şeklindedir ve "körtle", "güzel" anlamındadır. Görüldüğü gibi, bir gerçeğin reddi için bilimsel veriler bile saptırılabilir...)

Bilindiği gibi, İslâm öncesi Türk şiirinin bugüne kadar gelen en eski örnekleri, sözlü halk şiiri örnekleri olup, - XI. yüzyılda ve daha sonra yazıya geçirilmiş ürünler hariç tutulursa-, Doğu Türkistan'da Maniheizt ve Budist Uygur kültür çevrelerinde yaratılmış eserlerdir. Bunların en

eskileri de Maniheist kültür çevresinde yaratılmış olanlardır. „Uygurlar, Maniheizmi Doğu Türkistan’a gelip yerleşmeden çok önce, daha Moğolistan’da iken kabul etmiş bulunuyorlardı. Moğolistan’daki Uygur devletinin (744-840) üçüncü hükümdarı Böğü Kağan (759-779) Mani dinini, 762 yılında kabul etmiş ve Maniheizm Uygurlar arasında kısa zamanda yayılmıştı. Maniheizmin devlet dini olarak kabul edildiği tarihle, Uygurların Kırgızların baskısı ile Doğu Türkistan’a göç ettikleri 840 tarihi arasında aşağı yukarı 80 yıllık uzunca bir süre vardır. Bu süre içinde, onların arasında Maniheist bir edebiyatın oluşup gelişmeye başladığını düşünmek hiç de yanlış olmaz.“ (agy,s. 8)

Mani ve uygur alfabeleri ile yazılmış bu ürünlerin önemli bir bölümünün Soğdca’dan ve öbür İran dillerinden çevrilmiş dini metinler, tövbe duaları ve hikâyelerden oluştuğunu belirtelim. Maniheist Uygurlar’dan kalma bu metinler içinde sekiz de şiir bulunmaktadır ki, bunlar ağırlıklı Maniheizme ve kurucusu Mani’ye övgü niteliğindedir.

Bu dönem şiirsel ürünlerinin kime ait olduğu genellikle bilinmemektedir. Bilinen en eski Türk şairlerden ikisi Çuçu ve Aprin Çor Tigin adlı Maniheist şairlerdir. Kül Tarkan, Asığ Tutung, Kacım Keyşi gibi şairlerin de, Turfan kazılarında çıkan metinlerde adları geçmekte, ancak şiirleri bilinmemektedir. Uygurlar’dan kalma şiirlerde, Maniheizmi ve Budizmi öğreten didaktik şiirler egemendir.

Karahanlı dönemi Türk şiiri’ ne gelince...Karahanlı Devleti (840-1212) ilk Müslüman Türk devletidir. Esas kitlesini Karluk, Çiğil ve Yağma Türklerinin oluşturduğu Karahanlılar önce Orta Asya’da, 999’dan sonra da Harezmi’de egemen olmuşlardır. Doğu Karahanlı sülalesinden Satuk Buğra Han (ölümü 955), 10. yüzyıl başlarında İslâm dinini kabul etmişti. Ölümünden hemen sonra kalabalık bir Türk

zümresi İslâm dinine girdi.

Karahanlılar’ın asıl merkezi Doğu Türkistan’daki Kâşgar şehriydi. Karahanlılar’ın 10. yüzyıl ortalarında tamamıyla Müslüman olmalarından sonra Kâşgar’ın önemli bir Türk- İslâm kültür merkezi durumuna geldiği anlaşıyor.

İslâmî Türk edebiyatının ilk eserleri de 11. yüzyıl ortalarında Kâşgar’da yazılmıştır. Bunların başlıcaları, Balasağun’lu Yusuf Has Hacib’ in 1069 yılında tamamladığı Kutadgu Bilig adlı 6500 beyitlik büyük manzum eseri ile, onun çağdaşı büyük Türk dilcisi Kâşgar’lı Mahmud’ un Divanü Lügati’t- Türk adlı Türkçe-Arapça sözlüğüdür. Edib Ahmed Yükneki’nin Atabetü’l- Hakâyik adlı yaklaşık 500 dizelik dinî- ahlakî küçük manzum eseri de, büyük bir ihtimalle 12. yüzyıl sonları ile 13. yüzyıl başlarında yazılmıştır.

Karahanlı dönemi Türk şiirinin en büyük temsilcisi Yusuf Has Hacib’dir. Ünlü eseri Kutadgu Bilig’i, 1069/70’de Karahanlı hükümdarı Buğra Han’a sunar. Onu çok beğenen hükümdar, kendisini Has Hacib yani Baş Mabeyinci yaparak yanına alır.

Yusuf Has Hacib, büyük İran şairi Firdavsi’ nin daha önce (1010 yılında) yazmış olduğu Şehnâme’ sini örnek almış ve onu Türkçe’ye uyarlamak istemiştir. Bu uyarlamaya rağmen Kutadgu Bilig, 900 yıllık geçmişi olan İslâmî- Türk edebiyatının ilk en büyük ürünü sayılmaktadır.

Karahanlı dönemi Türk şiiri iki kolda gelişiyor: 1- Halk Şiiri, 2- Aydın zümre şiiri. Halk şiiri daha çok İslâm etkisi dışında kalırken, aydın zümre şiiri İslâmî şiirin etkisinde kalır.

Bugün elimizde bulunan en eski Türk Halk Şiiri örnekleri, - ki bunlar daha çok İslâm Öncesi’ ne tekabül etmektedir- Kâşgarlı Mahmud’un Divanü Lügati’t- Türk adlı sözlüğünde bulunmakta ve bu yolla günümüze ulaşmaktadır. Türkçe- Arapça bir sözlük olan eserde yazar, kimi kelime ve kavramları açıklamak için eski şiir ör-

neklerine yer vermektedir. Bunlar, ya bel-
leğinde tuttuğu ya da not ettiği şiir örnek-
leridir.

Türk dilinin ve kültürünün temelini oluşturan ve 20. yüzyıl başlarına kadar bilinmeyen bu önemli eser, Diyarbakırlı ünlü kitabiyat bilgini Ali Emiri Efendi tarafından bulunup, Türk dünyasına armağan edilmiştir. (Türk dilinin ve şiirinin temelini oluşturan bu eserdeki şiirsel ürünler, Prof. Dr. Talat Tekin tarafından XI. Yüzyıl Türk Şiiri/ Divanü Lügati't- Türk'teki Manzum Parçalar adıyla kitap olarak yayımlanmıştır. Ank. 1989).

Tüm bunlar arasında, Uygurca Buda övgüleri içinde Maytri (Sanskritçe Maitreya) yani „gelecek Buda“ için yazılmış beş dörtlükten oluşan bir şiirin tek dörtlüğünü birlikte izleyelim:

Tört sloklug nom üzre
Tutçi öger men üzüksüz
Tüş birip munı teg buyanı
Tuşayın sizinge Maytri

Türkçesi:

Dört kıtalı öğreti ile
Durmada n överim aralıksız;
Karşılık verip böyle bir sevabı
Kavuşayım size, Maytri!
Karahanlı dönemi Türk şiirinden bir aşk şiiri ise şöyle:
Yelwin anıng közi
Yelkin anıng özi
Tolun ayın yüzi
Yardı mening yürek

Türkçe Açıklama:

Onun gözleri büyüleyicidir (âşıklarını onlarla avlar)
Kendisi (böylece gönlümün) konuğu (oldu)
Onun yüzü dolunay gibidir;
(Güzelliği ile) beni kalbimden vurdu ve

yaraladı!

Sözkonusu Divan'da yer alan en eski Türk şiiri örneklerinden biri de Alp Er Tonga Ağıtı' dır. Ders kitaplarına da girmiş olan bir dörtlüğünü birlikte izleyelim:

Alp Er Tonga öldi mü
İsiz ajun kaldı mı
Ödlek öçin aldı mı
Emdi yürek yırtılır

Günümüz Türkçesiyle:

Alp Er Tonga öldü mü?
Kötü dünya kaldı mı?
Felek (böylece) öcünü aldı mı?
Şimdi yürek (ler onun ölümünün acısıyla) paralanıyor.

İslâm öncesi ve İslâma geçiş dönemi Türk şiirine ilişkin değerlendirmemizi, bir alıntıyla tamamlamak istiyoruz: “Türkler Şamanlıktan sonra, farklı yer ve dönemlerde Budizm, Taoizm, Manişesizm, Hıristiyanlık ve Hazar İmparatorluğu'nda topluca Yahudiliği benimsedikleri gibi, İslâm çağında kurdukları devletlerde de, etkilenip etkiledikleri başka dinlerle birlikte yaşadılar“ (Gündüz Vassaf: 21. Yüzyılda Din, Radikal, 7.10.2007).

İslâm Öncesi Türk Şiiri eksenli bu genel girişten sonra, şimdi Mezopotamya ve Anadolu Aleviliği açısından büyük önem taşıyan Yaresan- Aleviliği' nin Kürt Şiirindeki yansımalarına geçebiliriz.

Eski Kürt Şiirinde Yarsanizm (Alevilik)

Literatürde bilinen en eski Kürt şiiri, Milattan Önce 4. yüzyıla aittir. İngiliz arkeologların 19. yüzyılda İran Kürdistanı'nın Hewraman bölgesinde buldukları bir mezar taşı üstüne işlenmiştir. Londra'da bir müzede korunduğu belirtilen şiirin yer aldığı mezar taşının, şiirin sahibi Borazboz adlı, bilinen ilk Kürt şairine ait olduğu söylenmektedir. Yaşayan pek az dilde bu kadar eski bir şiire rastlanmaktadır. Çünkü şiir, MÖ 330 yılına tarihlendirilmektedir.

Borazboz'un, şiiri karısına ya da sevgilisine yazdığı anlaşılmaktadır. Bugün bile büyük ölçüde anlaşılabilen şiir Kurmanci lehçesinden "Xwazdî ez tu bi hevre bin/ Bi hevre herin xorînê" sözleriyle başlamaktadır. Şiirin Türkçe çevirisi şöyledir:

Birlikte geçen günleri özlüyorum
Hele sabah çıkıp gidişimizi

Seninle dağlara çıkar, dolaşırdık
Birlikte söyledik türkülerimizi

Ben o dağların ruhundan öğrenmişim
Ta yürekten, candan, içli söylemeyi

Hem dağlarda, hem kırlar, hem sahralarda
El aman, medet aşkın elinden yani

İkimiz tam da tek bir gönül olmuşken
Sonbahar gelip böyle, ayırdı bizi
Ancak birlikte olunca küflenmez aşk
Ya bağır bir ses ver, ya da uyu hadi.
(Bkz. Selim Temo: Bilinen En Eski Kürt Şairi Borazboz, Esmer Dergisi, Sayı: 8/2005)

Bundan sonra bilinen en eski Kürt şairi MS 5. yüzyılda Bağdat'ta yaşadığı bilinen Nuşirvan adlı bir şairdir. Bu da, eski Türk şairlerinden Çuçu gibi ismi bilinip, eserleri elde edilemeyen bir şairdir. Kürt şiirinde bilinen diğer örneklerse, İslâmiyetin doğuşundan sonra, ancak bu dinin etkisine girmeden önce yaratılan ürünlerdir. Bu eserlere, İslâm öncesi Kürt şiiri diyoruz.

Kürtler'in eski dinlerinden Zerdüştiliğe mensup olduğu anlaşılan bir şairce 7. yüzyılda ceylan derisi üzerine Hewrami (Gorani) lehçesiyle yazılan bir şiir, dini temalı en eski şiirlerden biridir. Bu şiirde, İslâm Halife ordularının Zerdüşti topluluklara karşı yaptığı katliam anlatılmakta ve lânetlenmektedir. Şiirin Türkçesi şöyle:

Kutsal yerler yakıldı, kutsal ateşler söndü
Herkesten saklandı namlı büyükler

Zalim Araplar girdi ta Fırat'a dek
Köylerden tut da ta Şehrizur'a kadar
Esir alındı bütün kızlar ve kadınlar

Kendi kanında boğuldu özgür adamlar
Kimsesiz kaldı Zerdüş'tüntöresi, dini
Yüce Hürmüz affetmeyecek hiç birini.

VII-X. Yüzyıllar arası Kürt tarihi üstüne bir doktora çalışması yapan Dr. Arşak Poladyan, Kürtler'in geçmişte bağlı oldukları Zerdüştilik ile onun güçlü ve yenilikçi devamı niteliğindeki Mazdekçilik ve Hurremilîğin; İslâmiyetin kurumsal etkisine girmeden önce bu topluluklar üzerindeki etkisini şöyle yansıtıyor:

"Abbasiler döneminde İslâm karşıtı oluşumların temel hareket gücünü toprak eşitliğini savunan köylüler oluşturmuştur. (...) VIII-IX. yüzyıllarda çeşitli İran vilayetlerinde gelişen din grupları ile İslâmiyet dönemindeki Mazdeki hareketi de bu slogandan yararlanmıştı (...). IX. yüzyıldan başlayarak Hürremizm, köylü hareketleri ideolojisinin temel formuna dönüşmüştür. Hürremizm, Manihey-Mazdekit tipindeki öğretilere yakın bir ideolojiyi temsil etmektedir. Hürremiler 'Muhammira' (Kızıllar, Kızılbayraklılar) adıyla bilinmektedir. (...) Onlar, dünya düzenindeki adaletsizliğin kökünü toprak ve sosyal eşitsizlikte görmekteydiler. İşlenebilen bütün toprakları toplumsal mülkiyete dönüştürmek, özgür köy toplumlarının yönetimine bırakmak istemekteydiler. Hürremiler, aralarında kadınların da olduğu genel eşitliği, vergilerden ve haraçlardan kurtulmayı istemekteydiler. Baskı ve sosyal eşitsizliğin (karanlığı) oluşturduğunu kabul eden Hürremiler, gerek Arap hanedanlığına gerekse İslâmiyete karşı uzlaşmaz bir mücadele yürütmüşlerdir." (Dr. Arşak Poladyan: VII- X. Yüzyıllarda Kürtler, Özge yay. Ank. 1991,s. 44)

Burada anlatılan dinsel, inançsal, kültürel ve ideolojik yapılanma kuşkusuz edebiyatın

diline, üslubuna ve içeriğine de yansiyacaktır. Nitekim, Kürt şairleri de İslâmiyetin etkisine girmeden önce kendi özgün dilleriyle yazarken; Arapça'nın din ve kültür dili ol-

“Yarsancıların aynı zamanda şair de olan pîr ve uluları, Kürtçe düşünüyor ve Kürtçe yazıyorlardı. Dinlerinin inanç ve esaslarını halk şarkısı formunda şiirlerle anlatıyorlardı. 8. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar varlığını sürdüren bu şiirleri, aynı zamanda kayıt altına da alındıkları için Kürt yazılı edebiyatının en önemli kaynakları saymak mümkündür.”

masından sonra Arapçaya, daha sonraysa Farsçaya yönelmişlerdir. (Melik Şarayê Bihar'ın , İslâmiyetten sonra Fars dilinde ilk şiir yazan Kürt şairi olduğu söylenir. Fars edebiyatının temellerini atan en büyük şairlerden biri kabul edilen, 1140- 1202 yılları arasında yaşayan Nizamî-i Gencevî'nin de Kürt kökenli olduğu biliniyor). Bu özelliği; önce Zerdüşti, daha sonraysa Mazdekçi, Hürremi ve Yarsanî şairlerde rahatlıkla gözlemleyebiliyoruz.

Göreceli olarak coğrafik ve kültürel açıdan İslâmiyetin etkisinden uzak kalabilen Yarsancı Goran şairler'de bu özelliği daha iyi izleyebiliyoruz. Özellikle Yaresan Edebiyatı üstüne önemli çalışmalar yapan Maruf Haznedar'ın dediği gibi, Yarsancı Goranlar, inançlarının Zerdüştiliğe bağlanması nedeniyle, Arapça yerine Kürtçe düşünmüş ve Kürtçe yazıp konuşmuşlardır. Yarsan dininin şiire aktarılması bu edebiyatın oluşumunda önemli bir rol oynar. Maruf Haznedar'ın, “Kürt edebiyatı Gorani lehçesi ve Ehl-i Hakka (Yarsanizm) dayanır” yolundaki tespiti, bu açıdan önemlidir.

Kürt şiiri üstüne önemli bir antoloji çalışması hazırlayan genç ve yetenekli araştırmacı Selim Temo'nun, şiir

örneklerinden yola çıkarak yaptığı şu belirleme de konumuz açısından son derece önemlidir:

“Yarsancıların aynı zamanda şair de olan pîr ve uluları, Kürtçe düşünüyor ve Kürtçe yazıyorlardı. Dinlerinin inanç ve esaslarını halk şarkısı formunda şiirlerle anlatıyorlardı. 8. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar varlığını sürdüren bu şiirleri, aynı zamanda kayıt altına da alındıkları için Kürt yazılı edebiyatının en önemli kaynakları saymak mümkündür.” (Selim Temo: Kürt Şiiri Antolojisi, 2 Cilt, Agora yay. İst. 2007)

Tıpkı daha sonra Yezidiler'in kutsal kitaplarında olduğu gibi, bu eserlerin gizlilik dereceli bir yazıyla ve özel şifrelerle yazılması, belki de İslâm tasallutundan kurtulmalarını ve bugüne ulaşmalarını sağlamıştır.

Adıyla anıldıkları şairlerin ya da dönemin diğer şairlerinin şiirlerini kapsayan bu eserlerin bazıları şunlardır: Serencam, Dewrey Balûl, Defterî Pîrdîwerî, Defterî Dîwanî Gewre, Dîwanî Sawa, Defterî Ramyaw, Defterî Zulal Zulal, Defterî Gewayî Xulaman, Defterî Şindirwe, Defterî Abidinî Caf, Kelamî Almas Xan, Kelamî Derşêş Kulî Kirindî, Dewrey Qirmîzî, Kelamî Zulfikar, Dîwanî Şa Teymûr Banî Yaranî, Dîwanî Kasîd, Dîwanî Şah Amîr, Kelamî Newroz.(Bkz. Age).

Bunlardan Serencam, Defterî Pirdiwerî , Defterî Diwanî Gewre ve Balûlî Dana'nın şiir ve hikmetli sözlerini kapsayan Dewrey Balûl adlı eseriyle, sonradan oluşturulan Zebûrê Haqiqat adlı kutsal kitap, Yarsanizm dininin temel kaynaklarını oluşturuyor.

Yarsanizm'in (Ehl-i Hak) Kuramcısı Balûlî Dana (Behlül-i Dâna)

İslamiyetin doğuşundan sonra, islam dışı şiir yazan ve günümüzde Alevilik formuna

dönüşen Yarsanizm' in kurucusu kabul edilen 8. yüzyılda yaşamış (ölümü 837) Kürt şairi Balûlî Dana hakkında Türk literatüründe verilen bilgiler, sözkonusu çevrelerin bilgilerinin yenibaştan sorgulamasını gerektirecek niteliktedir.

Kürt literatüründe, üstteki adın yanısıra "Medli" anlamında Behlûlî Madî (Mahî) adıyla da bilinen bu Kürt şairi, 8. yüzyılın ikinci yarısında Luristan'ın Mahilkûfe bölgesinde doğar. Özellikle Goranî ve Luri lehçesinde şiirler yazar. Kendisinden sonra birçok Kürt şairi onun yolunu izleyerek, önemli bir edebiyat akımı yaratırlar. Bu edebiyat akımı içinde, erkeklerin yanısıra birçok kadın şair de yetişmiştir. Dini literatürde Yarsan, Yaresan, Ali- Allah, Ali- İlahî, Yarsanizm, Ehl-i Hak, Ahlê Haq gibi isimlerle anılan bu inanç; günümüz Aleviliğinin temel kaynaklarından. (Alevilik'le Ehl-i Haklık arasında benzer çizgiler konusunda bkz. M. Bayrak: Alevilik ve Kürtler, Özge yay. Ank. 1997).

Abdûlbaki Gölpinarlı gibi Bektaşilik ve Tasavvuf araştırmaları yapan bir akademisyen şu bilgiyi veriyor: „Gayet nükteli sözler söyleyen bir meczup. Abbasoğulları'ndan Harunürreşid'in kardeşi olduğu söylenir.“ (Bkz. Alevi- Bektaşî Nefesleri, 2. bas. İst. 1992,s. 381).

Diğer ansiklopedilerdeyse, özetle şu bilgiler verilir:

“İran ve Türk edebiyatında bilgece sözlerinden dolayı Behlûl-i Dâna (Bilgin Behlûl) adıyla da anılan Kûfe'li bir sufînin adıdır. Harun Reşit döneminde (786- 809) yaşadığı, yaşamının büyük bir bölümünü Bağdat'ta geçirdiği biliniyor. Ondan söz eden fıkralarda yarı deli sokaklarda dolaştığı, dünya nimetlerine önem vermeden ve hırsa kapıldıkları için insanlardan uzaklaşarak Tanrıya yöneldiği anlatılır. Tasavvuf ilgilili yapıtlarda yer alan bu fıkralar Feridüddin Attar tarafından genişletilerek öyküleştirilmiştir. Edebiyatımızda da bu yönüyle sözü edilir. Tanrı aşkıyla her şeyi

terkettiği için deli sayılan ama gerçekte akıllı bir hak âşığı, bir bilge olarak görülmüştür.“ (Bkz. A. Özkırmı: Türk Edebiyatı Ans. Cilt-1, Cem yay. İst. 1982,s. 209).

Türk Ansiklopedisi, Meydan Larousse, Büyük Larousse, Ana Britannica gibi diğer Türkçe ansiklopedilerde de benzeri bilgiler tekrarlanır. Yalnızca sonradan yayıldığı Anadolu ve Azerbaycan'la ilişkilendirilip, “Kürt“ kimliğine hiç bir vurgu yapılmayan bu filozof- şairin, Behlûl Dâne, Behlûl Divane, Pehlûl Bir Dane, Behlûl Dârende gibi adlarla anıldığı ve bilge kişiliğinden dolayı büyük bir yaygınlık kazandığı belirtilmekle yetinilir.

Hatta, Yunus Emre'nin “Halife oldum bindim çok türlü hâle döndüm/ Behlûl ile sinlerde ol kelle kıran benem“ sözlerinden habersiz, onun 16/17. yüzyıllarda yaşamış olduğunu söyleyenler de bulunabilmektedir. (Bkz. İ. Özmen: Alevi- Bektaşî Şiirleri Ant.).

Bu filozof- şairin şiirinden iki beyti birlikte izleyelim:

Ew watey yaran, ew watey yaran
Ême dêwaneyîn ew watey yaran

Henî megêlin yek yek şaran
Ta zinde kerim ayîn İran

Türkçe Söyleyişle:

Bazı yârlara (yaresanlara) göre, bazı yârlara göre
Divane olmalıymışız o yârlara göre

Ama dolaşıyorlar tek tek şehirleri
Diriltmek için eski İran dinini

Kadın ve Erkek Yaresan/ Alevi Şairler ve Âşıklar

Bugün Kürt şiirinde, Balulî Dana'yı izleyerek sonraki yüzyıllara sarkan onlarca erkek ve kadın Yaresan şairi ve âşığı biliniyor. Bu

erkek şair ve âşıklar; Kürtçe'nin yanısıra Farsça, Türkçe, Rusça ve Romen dillerine de yansıyan ve dinsel bir mansıp olan "Babe/ Baba" unvanıyla anılmaktadırlar.

10/11. yüzyıllarda yaşamış olan Baba Tahir Uryan, ünlü İranlı şair Ömer Hayyam ile Türk şairleri Yunus Emre ile Mevlana'nın düşünce babası ve şiirsel öncüsü konumundadır. Zaten, kendisi "Kürtler'in Ömer Hayyam'ı" olarak da nitelendirilmektedir.

Bilindiği gibi "Bab", Alevilikte de "Kapi" anlamında bir kutsallık ifade etmekte ve Kalenderilik, Haydarilik, Bektaşilikte bir dini unvan olmaktadır. Anadolu'daki ilk Alevi önderlerinin Baba İlyas, Baba İshak gibi şahsiyetler olduğu ve bunların önyak olduğu 13. yüzyıl isyanının da Babaî Hareketi olarak adlandırıldığı unutulmamalıdır.

Önce, hemen tamamı (Babe/Baba) unvanlı olup, elimizde eserleri bulunan erkek şair ve âşıklarla, yaşadıkları dönemlere göz atalım:

Babe Raxê Hemzanî (8/9. yüzyıl)
 Babe Hatemê Loristanî (8/9. yüzyıl)
 Babe Lorey Loristanî (8/9. yüzyıl)
 Babe Nicumê Loristanî (8/9. yüzyıl)
 Babe Recebê Loristanî (8/9. yüzyıl)
 Baba Serhengî Dewdanî (935- 1007)
 Baba Tahirê Uryan (938 ? – 1010/ 1020 ?)
 Evdîsemedê Babek (972- 1019)
 Babe Gerçekê Hewramî (10. yüzyıl)
 Babe Sırcê Kelatî (10. yüzyıl)
 Pîr Şalyar (1006- 1098)
 Elî Herîrî (1010- 1078)
 Şa Xweşinê Loristanî (1016- 1077)
 Şêx Adî (1073- 1162)
 Babe Nawsî Caf (1084- 1161)
 Abidinî Caf (1320- 1394)
 Baba Yadigâr (1359- 1480)
 Qırmızı- Şaweys Qûlî (1407- 1514)

Alî Qelender (1434- 1484)
 Seyid Ekabîrî Xamoşî (1440- 1493)
 Babe Celîlî Dewdanî (1578- 1560)

Burada anılanlar, Yaresan- Aleviliği doğrultusunda Kürtçe şiirsel üretim yapıp, bir bölümü de saz eşliğinde bunları icra eden şair ve âşıklardır. Kürt kökenli olup, Osmanlıca, Farsça ve Arapça gibi üç dilde önemli divanları bulunan Alevi edebiyatının en büyük temsilcilerinden büyük divan şairi Fuzulî gibi önemli temsilciler burada anılmamaktadır. Aynı dönemde yaşamış ve büyük bölümü eserlerini sazla terennüm eden kadın şair ve âşıkları ise şöyle sıralayabiliriz:

Celale Xanıma Loristanî (985- 11. yüzyıl)
 Daye Tewrêza Hewramî (10/11 yüzyıl)
 Rıhan Xanıma Loristanî (11. yüzyıl)
 Lıza Xanım (11. yüzyıl)
 Xatû Mey Zerd (11. yüzyıl)
 Daye Xezana Serketî (11. yüzyıl)
 Fatıme Loreya Goranî (11. yüzyıl)
 Yay Hebîbeya Şarezurî (1282- 1348)
 Nazdar Xatûna Şirazî (13. yüzyıl- 1363)
 Xatûn Dayrakî Razbar (13. yüzyıl- 1345)
 Nergiz Xanıma Şarezûrî (1301- 14. yüzyıl)
 Xatun Zerbanûya Derzyanî (14. yüzyıl- 1440)
 Semen Xanıma Devdanî (16. yüzyıl)

Tüm burada anılan şair ve âşıkları tek tek irdelemenin yeri burası değil. Ancak şu kadarını belirtmeliyim ki; 10/11. yüzyıllarda yaşamış olan Baba Tahir Uryan, ünlü İranlı şair Ömer Hayyam ile Türk şairleri Yunus Emre ile Mevlana'nın düşünce babası ve şiirsel öncüsü konumundadır. Zaten, kendisi "Kürtler'in Ömer Hayyam'ı" olarak da nitelendirilmektedir. Onlara önderlik yapmasına ve adına Balkanlar'da bile dergâhlar bulunmasına rağmen, bu büyük filozof- şair, Türkçe tasavvuf literatüründe adeta görmezden gelinmiştir.

13/14. yüzyıllarda yaşamış olan Xatun Dayrakî Razbar' ın, Ehl-i Hak dininde Hakk'ın tecellilerinden biri kabul edilen ve bazı yönleriyle Hacı Bektaş-ı Veli ile benzeştirilen Sultan İshak (Sultan Sohak) ın anası olduğu söylenir. Bilindiği gibi, günümüzde Razbar adıyla bir Ehl-i Hak müzik topluluğu bulunmaktadır

Yaresan/ Alevi edebiyatında yer alan üstteki kadın şairler de, bu inancın ve kültürün kutsal kişilikleri arasındadır. Bunlardan 13/14. yüzyıllarda yaşamış olan Xatun Dayrakî Razbar' ın, Ehl-i Hak dininde Hakk'ın tecellilerinden biri kabul edilen ve bazı yönleriyle Hacı Bektaş-ı Veli ile benzeştirilen Sultan İshak (Sultan Sohak) ın anası olduğu söylenir. Bilindiği gibi, günümüzde Razbar adıyla bir Ehl-i Hak müzik topluluğu bulunmaktadır.

Aslında, İslami öğretilere bağlı Kürt topluluklarıyla; Alevi, Ehl-i Hak ve Yezidî gibi İslam dışı öğretilere bağlı Kürt toplulukları arasında kadının konumu açısından belirgin farklar vardır. Bunu, İslamiyet'ten önceki Kürt toplumu ile İslamiyet sonrası Kürt toplumunu karşılaştırdığımızda da rahatlıkla görüyoruz.

Sözgelimi Kürtler'in geçmişte bağlı bulunduğu Zerdüşst düşüncesi ile onun güçlü ve yenilikçi devamı niteliğindeki Mazdekçilik öğretilerinde, kadın- erkek eşitliğini esas alan bir anlayış vardı. Hatta Mazdek öldürüldükten sonra karısı Hurreme, onun yerine geçerek düşüncelerini yaymaya devam ediyor. Peşine takılanlara Hurremdin adı veriliyor. Hurremdinliler, İran-Kürdistan- Mezopotamya bölgelerinde geniş alanlara dağılarak bu öğretiyi yayıyorlar. Bugünkü Alevilik, Ehl-i Haklık ve Yezidilik'e damgasını vuran birçok düşünce, kaynağını, onun kuramcısı ve isim-anası olduğu Hurremilik'ten alıyor.

Kızılbaş/Alevi, Ehl-i Hak ve Yezidî Kürt

topluluklarında, dini töre ve törenler kadın ve erkeklerle birlikte yapılır. Alevi ve Ehl-i Hak gibi "melek kültürüne" bağlı topluluklarda, kadının önemli bir rolü vardır. Bu öğretilerde, toplumu yönettiğine inanılan Kırklar Meclisi'nin (Çihiltan) 40 üyesinden 17'si kadındır. Öte yandan, 20. yüzyıl başlarında faaliyet gösteren dini lider Nimetullah Ceyhunabadî'nin beraberindeki 1145 sûfi'nin yaklaşık 500'ü kadın olduğu gibi; Ehl-i Hak (Yarsanizm) dininin kutsal metinlerinden bazıları da Mama Nergiz Şahrazurî gibi kadınlarca yazılmıştır.

Yaresan Aleviliği'nin kadın dini önderleri ve âşıkları olarak nitelendirdiğimiz yukarıdaki kadın sanatçılardan Celale Xanıma Loristanî, Rihan Xanıma Loristanî, Lıza Xanım, Xatun Dayrakî Razbar, Xatûn Zerbânûya Derzyanî gibilerinin, eserlerini dergâh ve cemhanelerde saz eşliğinde icra ettikleri bilinmektedir. Elimizde, tümünden örnekler bulunmakla birlikte, biz, yalnızca 11. yüzyıl âşık- şairlerinden Lıza Xanım'dan, Yarsanizm'den Aleviliğe evrilmeyi/ geçişi gösteren ve iki öğretide de gizliliği esas alan bir dörtlükle sözlerimizi noktalamak istiyoruz:

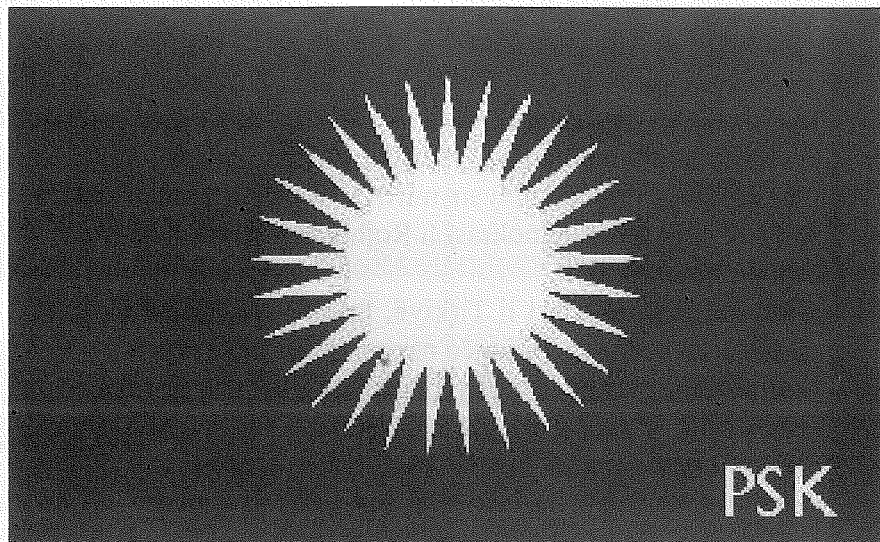
Heyder nazkêş, Heyder nazkêş
Ne hizur şapame ne niyer we pêş
Qebaley sirên bikere endêş
Ba neza nopêş bêgane û xwêş

Türkçesiyle:

Ey halden anlayan Haydar, ey Haydar (x)
Ne huzurum kaldı, ne takat, ne fer
Öğretiyi düşün, o en gizli sır
Asla anlamamalı kayıtsız cahiller.
(x) Haydar: İmam Ali'nin adlarından biri.

(*) Alevilerin Sesi, Sayı: 112/2008; Bîrnebûn, Sayı: 38/2008

PSK: Di Herêmê da Aşitî û Demokrasî Ji Hev Cuda Nabe

Em di zirufeka usa da pêşwaziya 1'ê Îlonê dikin, ku şer û pevçûn di Rojhilata Navîn bi taybetî Li Suriyê ber bi şerê navxweyî diçe û metirsiya şerê mezhebî roj bi roj zêdetir dibe.

Sedema serekî ya rewşa hanê ya Herêmê, rejîmên diktatorên navçe ne, ku heya îro bersiva daxwaza demokrasî û azadiya gelan bi tank û top dan û didin. e û bi gor berjewendiya emperyalîstan û nokerên wan yên navçeyî hatine dest nişan kirin, sedemên girîngên rewşa hanê ne. Îro li Rojhilata Navîn her roj êrîşa xwekujî rû dide, Îslamiyên tundrew li ber çave alemê serê mirov dibirin, dilê wan derdixin û dixwin.

Îro li Herêmê, diktatoran li ser xelk gule dibarinin, bi sedan kes, ku daxwaza mafên xwe dikin, digrin û dikine zindanê. Diktatorên navçeyî gund, bajar û bajarokan didine ber tank û topan, dirixunin, kivil dikin û dibine sedemê hendê, ku bi sedan hezar mirov cî û warê xwe bihelin û penhandeyê welatên cîran bin.

Îro li Rojhilata Navîn çekên kîmyewî bi kar tê û bi hezaran kes dibine qurbanên çekên hanê.

Di Rojhilata Navîn a bi vî rengî de aşitî ji her demî pirtir pêwîst e.

Lê bûyer û peşhatiyên navçe nişan dide, ku aşitî bi damezrandina sistemeka demokratîk û plural û nasandina mafên rewa yên gele Kurd û gelên din yên bindest ve cigîr dibe.

Ligel vê yêkê, piştgiriya rêxistinên navnetewî li xebata demokrasî û azadiyê, alikariya cigîr bûna demokrasî di herema da dike. Ger dewleten Rojava dev jê siyaseta piştgiriya dîktatoran berdin û pê li ser siyaseta “mudaxaleyan mîrovî” da bigrin, cigîr bûna demokrasî li Rojhilata Navîn hêsantir dibe.

Her usa keşeye Kurd li Tirkîyê, Îran û Suriyê, ku dewleten girîngên navçe ne, li ser bingeha wekhevîyê neyê çareser kirinê, aşitî, aramî û asayiş li Rojhilata Navîn cigîr nabe. Ji ber vê yêkê jî her hewleka aşitî, ku vê rastiye li ber çav negre û pê li ser mafên rewa yên Kurd negre, nikare serkeve.

Partiya Sosyalîst a Kurdistan-PSK, ku baweriyeka kur bo çareser kirina kêşeya Kurd bi rêka aşitîyê heye, banga hemu rêxistinên navnetewî û dewleten Rojava dike, ku vê rastiye li ber çav bigrin û gor vê tevbigerin.

Bi gor bîr û bawerîya me, nemana şer berjewendîya gelê Kurd û Tirk da ye. Ji bona vê yêkê em ji hikumeta AK Partî û PKK dixwazin, li rêya diyalogê, ku di nava MÎT û Îmralî da destpêkiriye, bi zelalî berdewam bin, dev jê zimanê şerrut û tirsandinê û şantajê berdin.

Divê hikumeta AK Partî bê qeyd û şert gavên jêrî, ku dibine sedema demokratîze kirina welat û rêya çareser kirina pirsê Kurd xweş dikin, bavêje:

Amade kirina destureka nu, ku hebûn û mafên gele Kurd têda ci bigre û were desteber kirinê;

Nasandina hemu maf û azadiyên bîr û bawer û dîn û ayîn, ku di peymanen navnetewî da ci digrin;

Kêm kirina rêjeyê deng di hîlbijartina giştî da;

Bi hêz kirina rêve birina herêmî;

Rakirina hemu vetoyan, ku dewleta Tirk bona hinek xalên peymanê navnetewîyan danî bû.

Bê guman partî û rêxistinên siyasîyên Kurd, heya ku di nava xwe da pêyvendiye aşitîyane cênekin, pirsgrêken xwe yên hundurî û ligel rexistinên Kurd bi rêka diyalog û giftugo çareser nekin, nikarin di xebata rizgariya netewî da serkevin û alikariya xebata aşitîya navçeyê bikin.

Bi gor bîr û bawerîya me rewş û asta peyvendiya rêxistinên Kurd, pivana aşitîxaziya wan e. Ji ber vê yeke jî PSK banga hemu rêxistinên Kurd dike, ku bi reya diyalog û giftugo pirsgrêkên nava xwe û navxweyî çareser bikin.

PSK her usa banga Kongre Netewîya Kurdistan dike, ku amadekariyê jêra tê kirinê, mekanîzmayeka dayne daku, partî û rêxistinên Kurd keşeyen xwe bi rêka diyalogê çareser bikin.

Serketiyên şer û binketiyên aşitî tune ye!

Bijî 1'ê Îlonê!

31 Tebax 2013

Partiya Sosyalîst a Kurdistan-PSK

KEMAL BURKAY

ÇARÎN

KEMAL BURKAY

RUBAİLER

ÇARÎN /
RUBAİLER
Kemal Burkay

Deng Yayınları

Eylül 2013

13,5x21cm,

248 sayfa

M. Emin Bozarıslan

BAXÇÊ
ZİMÊN

CILDÊ 2'YAN

H - R

weşanên
DENG

BAXÇÊ
ZİMÊN

CILDÊ 2'YAN (H - R)

M. Emin Bozarıslan

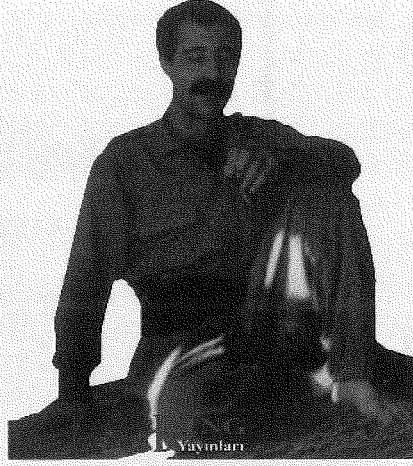
Weşanên DENG

Nisan 2013,

16x24cm

758 rupel

bir özgürlük savaşçısı
Mamo
(Mahmut Yiğitel)

BÛKA GULSÛN

M. Emin Bozarlan

Weşanên DENG

Nisan 2013

16x24cm

150 rupel

Deng Yayınevi
Kurtismailpaşa 5. Sok. Fırat 5 Apt.
Kat:1 No:2 Ofis/DİYARBAKIR
Tel/Faks: (0412) 223 89 23
E-mail: kovaradeng@mynet.com

Bir Özgürlük Savaşçısı

MAMO

(Mahmut Yiğitel)

Deng Yayınları

Mart 2013

13,5x21cm

180 sayfa

M. Emin Bozarlan

BÛKA GULSÛN

